

BELA

Predlozi za poboljšanje poslovnog okruženja u Srbiji

KNJIGA

2008

Foreign Investors Council

SAVET STRANIH INVESTITORA

BELA KNJIGA

Predlozi za poboljšanje
poslovnog okruženja u Srbiji

Redaktori:

Prof. dr Mihailo Crnobrnja, British American Tobacco South-East Europe d.o.o.
g-đa Vidosava Džagić, Privredna komora Srbije
g-đa Ana Firtel Vlajić, Savet stranih investitora

2008

Obaveštenje o autorskom pravu

Autorsko pravo © 2008 Savet stranih investitora, Svetogorska 37, 11000 Beograd, Srbija. Sva prava zadržana.

Ovim se daje dozvola za korišćenje, kopiranje i distribuciju sadržaja ovog dokumenta na bilo kom medijumu i bez naknade, tantijeme i zvaničnog zahteva upućenog Upravnom odboru Saveta stranih investitora, pod uslovom da kopije nisu napravljene ili distribuirane u cilju ostvarivanja dobiti i da se autorska prava Saveta stranih investitora priznaju, uz navođenje datog izvora.

Savet stranih investitora ne jamči, ne garantuje, niti podnosi žalbu u vezi sa aktuelnošću, tačnošću, pouzdanošću ili bilo kojim drugim aspektom vezanim za ovaj dokument. Savet stranih investitora ni pod kakvim uslovima ne može biti odgovoran za bilo kakvu direktnu, indirektnu, posebnu, slučajnu ili posledičnu štetu, ili za bilo kakvu naknadu štete koja bi proistekla iz ili u vezi sa korišćenjem ovog dokumenta, po bilo kojoj teoriji odgovornosti, čak i ako je obavešten o mogućnostima takve naknade štete.

SADRŽAJ

Predgovor.....	7
Savet stranih investitora – pregled.....	9
Manifest društveno odgovornog poslovanja.....	10
Investiciona i poslovna klima.....	12

STUBOVI RAZVOJA

Uvod.....	18
Infrastruktura.....	19
Nekretnine i gradnja.....	23
Radna snaga.....	26

PRAVNI OKVIR

Uvod.....	34
Agencija za privredne registre.....	35
Zakon o privrednim društvima.....	38
Trendovi na tržištu hartija od vrednosti	40
Zakon o zaštiti konkurencije.....	47
Intelektualna svojina.....	50
Zakon o deviznom poslovanju.....	51
Porezi.....	53
Pravni okvir zaštite životne sredine.....	61

SPECIFIČNO ZA ODREĐEN SEKTOR

Hemijska industrija (ADCPI).....	68
Duvanska industrija.....	70
Geološka istraživanja i rudarstvo.....	71
Članovi Saveta.....	72
Zasluge	77
Impresum	78

PREDGOVOR

Ova knjiga je predstavljena javnosti tokom prvih dana funkcionisanja nove Vlade u Srbiji. Svrha ove Bele knjige ostala je ista kao i kod prethodnih izdanja: da ukaže na željene promene kako bi se poboljšali uslovi poslovanja, kao i da pruži jasne predloge kako da se oni unaprede. Ona treba da posluži kao osnova za konstruktivan dijalog između privrede i vlasti o prevazilaženju preostalih prepreka za ulaganje.

Posmatrajući prethodnu godinu, na uopšten način, možemo ukazati na nekoliko važnih događaja, koji će nesumljivo imati jak uticaj na poslovno okruženje Srbije. Prvo, regionalni ugovor o slobodnoj trgovini CEFTA je stupio na snagu, stvarajući mnogo šire tržište i dajući bolje šanse za rast. Dok puno usklađivanje nacionalnih tržišta ostaje kao cilj, prva godina primene šalje jasan signal o pozitivnim efektima na ekonomski razvoj.

Nakon dugotrajnih pregovora, Srbija je potpisala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju sa Evropskom unijom. U suštini, ovaj sporazum o slobodnoj trgovini otvara vrata nastavku uvođenja međunarodnih standarda i opštih mehanizama na domaće tržište, samim tim značajno doprinoseći predvidljivosti poslovne klime.

Treće, srpske vlasti su pokrenule važan energetske projekat sa Ruskom federacijom, s ciljem da se iznađu dugoročna rešenja za energetske zavisnost Srbije. Obezbeđivanje održivih izvora i izgradnja energetske infrastrukture predstavljaju neosporne ciljeve, a nastojanje da se oni ostvare treba da bude praćeno sa transparentnim procesom donošenja odluka, merama i mehanizmima zaštite.

Najava još jednog procesa privukla je pažnju poslovne zajednice u prethodnom periodu. Takozvana „giljotina propisa“, naime proces ukidanja zastarelih propisa i pojednostavljivanja složenih procedura, pozdravljena je s oduševljenjem od strane stranih investitora. Jer donošenje savremenih zakona, iako korisno, nije dovoljno za stvaranje povoljnog poslovnog okruženja, ukoliko se dve stvari ne dešavaju istovremeno: oslobađanje od zastarelih i suvišnih zakona i usvajanje odgovarajućih podzakonskih akata i osavremenjivanje uprave koji treba da prate usvajanje modernih zakona.

Pored toga, treba da ukažemo na značajna politička dešavanja tokom prethodne godine koja su takođe uticala na poslovno okruženje. Sama činjenica da se ovo izdanje Bele knjige objavljuje na jesen, ukazuje na jedan od političkih faktora koji utiču na ekonomiju – izbore. Oni imaju dvostruki efekat. U početku, oni uzrokuju usporavanje reformi, i smanjen interes administracije za brzom modernizacijom. Pored direktnog uticaja, postoji i drugi koji nije direktan, ali je takođe suštinski na duže staze. Česti izbori smanjuju predvidljivost, samim tim i sposobnost privrede da razvija poslovne strategije i utvrđuje planove poslovnog razvoja. Stoga, dugi periodi uzastopnih izbornih ciklusa doveli su do opšteg usporavanja reformi i smanjili su interes potencijalnih novih investitora.

Proces razrešenja pitanja Kosova je nastavljen tokom čitavog perioda, a Srbija je uložila velike napore da predstavi njenu poziciju i pridobije međunarodnu podršku za njene predloge. Proglašenje nezavisnosti Kosova sredinom februara, praćeno je nemilim slikama na ulicama Beograda. Ubrzo nakon toga, Vlada Republike Srbije preduzela je korake da osigura stabilnost, i u neposrednom razgovoru pružila garancije bezbednosti i stabilnosti svim investitorima, pogotovo stranim. Dok konačni status Kosova ostaje neodređen, važno je reći da, uopšteno posmatrajući, uslovi za poslovanje nisu pod direktnim uticajem ovog procesa.

Gledajući u budućnost, sa novom Vladom, društvo u širem smislu i poslovna zajednica željno iščekuju nastavak reformskih procesa.

Strana poslovna zajednica očekuje formulisane jasne ekonomske politike, koja će biti osnova ekonomskih kretanja u budućem periodu. Ovo je temelj predvidljivog poslovnog okruženja, koje je presudno za privlačenje i dolazak stranih investicija.

Dozvolite da ponovo ukažemo na neke od mera koje mogu podržati održavanje makro-ekonomske stabilnosti, kao što su uvođenje razumne javne potrošnje, izmena poreske politike, promena anti-monopolskog i zakona o javnim nabavkama, usvajanje napredne regulative o tržištu hartija od vrednosti. Nova Vlada treba da završi proces privatizacije društvenih preduzeća i da oživi strategiju privatizacije/restrukturiranja javnih preduzeća.

Međutim, ekonomska politika ne treba da se ograniči isključivo na makro-ekonomiju, već da obuhvati i čitavu grupu mera koje utiču na realne uslove poslovanja.

Teška pitanja traže dugoročna rešenja o kojima treba razgovarati danas kako bi se osiguralo njihovo rešavanje u godinama koje dolaze. Treba utvrditi opsežan plan i jasan skup aktivnosti kako bi se odgovorilo na rastuće brige o oskudnim resursima: zemljište, infrastruktura i ljudski resursi, kao osnova ekonomskog razvoja. Nalaženje sistemskih rešenja svakog od ovih pitanja predstavlja složen i finansijski zahtevan proces. Ipak, čak i u ovim oblastima, mogu se izdvojiti brojne male smetnje koje predstavljaju velike prepreke u poslovanju, prepreke koje se mogu prevazići i dovesti do značajnog i brzog napretka u kratkom vremenskom roku.

Stoga, treba uložiti više napora u unapređenje mehanizama za sprovođenje postojećeg zakonodavnog okvira. Iako se usvajaju inovativni i savremeni zakoni, njihov uticaj je ograničen šumom propisa, skrivenih u podzakonskim aktima. Ovo pitanje se takođe odnosi na unapređenje administrativnih kapaciteta i kvaliteta javne uprave. Strani investitori daju poseban značaj ovoj temi, jer njeno rešavanje donosi mnogobrojne pozitivne efekte – više predvidljivosti, efikasniju administraciju, i naravno, manji potencijal za korupciju.

Opšti reformski plan treba da uvede sisteme koji promovišu jednak tretman svih, tako podstičući nove investicije, bez obzira da li su one strane ili domaće, velike ili male.

Objavljujući Belu knjigu, Savet stranih investitora teži da bude aktivan partner u stvaranju boljeg ekonomskog i privrednog okruženja u Srbiji. Formula Bele knjige je jednostavna. Prvo, definišemo trenutno stanje u određenoj oblasti. Zatim dajemo pregled dostignuća u periodu između prethodne i aktuelne Bele knjige. Sledi lista preostalih problema. Na kraju, predlažemo konkretna rešenja za preostale probleme.

Izražavamo nadu da će vlasti, i na republičkom i lokalnom nivou, smatrati ove preporuke korisnim u ostvarenju cilja da se poveća konkurentnost ovog tržišta. Mi, strani investitori ostajemo otvoreni za stalni dijalog o svim pitanjima koja su važna za ostvarivanje ekonomskog rasta Srbije.

Stein-Erik Vellan
Predsednik Saveta

SAVET STRANIH INVESTITORA — PREGLED

Pre šest godina, 14 vodećih stranih investitora u Srbiji, uz podršku Investicionog foruma za jugoistočnu Evropu koji je inicirao OECD, okupilo se oko zajedničke ideje da doprinesu unapređenju investicione klime u Srbiji.

Tokom proteklih godina, Savet stranih investitora je prepoznat kao snažna i uvažena institucija koja nudi konstruktivna rešenja kada su u pitanju teme vezane za unapređenje sveukupne poslovne klime. Danas, Savet stranih investitora broji više od 120 članova sa predstavnicima iz više od 20 različitih zemalja. Uključeni u različite vrste privrednih aktivnosti, članovi Saveta predstavljaju više od tri četvrtine ukupnih stranih investicija u Srbiji i zapošljavaju znatan broj lokalne radne snage. Ova organizacija je živa i neprestano raste.

Prateći svoju misiju i nastojeći da ispuni svoje ciljeve, Savet je uvek radio u bliskoj saradnji sa relevantnim državnim organima, međunarodnim organizacijama i institucijama. Njegova glavna svrha je da lokalnim vlastima ukaže na pozitivnu međunarodnu poslovnu praksu i da podrži njihove aktivnosti na sprovođenju reformi. Stoga, Savet je stalno uključen kako u zvanične tako i nezvanične razgovore između interesnih grupa. Aktivnosti tokom protekle godine uključuju partnerstva u organizovanju nekoliko okruglih stolova, panel diskusija i konferencija; podršku i učešće u mnogim događajima koji su organizovani mimo Saveta; pružanje stalne i neprekidne podrške članovima; i, naravno, posvećeni rad na Beloj knjizi.

Većina aktivnosti Saveta je inicirana od strane samih članova i razvija se kroz rad specijalizovanih odbora koji pokrivaju većinu interesa i potreba članica: zakonodavstvo, ljudske resurse, osiguranje, nekretnine i deterdžente i kozmetiku. Protekla godina je obeležena ponovnim aktiviranjem tri specijalizovana odbora za: društveno odgovorno poslovanje, rudarstvo i istraživanje, kao i za poreze. To su samo neke od tema koje redovno okupljaju članove Saveta. Savet stranih investitora pruža dobru osnovu za razmenu iskustava i mišljenja među članstvom.

U pripremi Bele knjige, Savet stranih investitora je nastavio saradnju sa Privrednom komorom Srbije, radeći na unapređenju čvrstog partnerstva. Savet je zahvalan Privrednoj komori za vredan doprinos ovogodišnjem izdanju. U narednim godinama, Bela knjiga će nastaviti da bude zajednički projekat. Uostalom, strani investitori su isto tako članovi Privredne komore Srbije, a nadamo se da kroz nekoliko godina neće biti razloga da Savet stranih investitora postoji kada Srbija bude spremna da se pridruži EU.

Ubuduće, Savet će nastaviti sa svojim nastojanjima da izgradi dobre partnerske odnose i sa državnim organima i sa drugim relevantnim zainteresovanim stranama. Savet je već razvio blisku saradnju sa sličnim poslovnim organizacijama, kao što su Američka privredna komora i druge, s ciljem da zajedničkim aktivnostima doprinesemo ukupnom poboljšanju investicione i poslovne klime. Takođe nameravamo da posvetimo znatno više pažnje aktivnostima koje prate naše projekte, kao i da unapredimo saradnju sa državnim institucijama kako bi naše preporuke postale realnost.

MANIFEST DRUŠTVENO ODGOVORNOG POSLOVANJA

Kao vodeće strane kompanije koje posluju u Srbiji i članice Saveta stranih investitora, prepoznamo našu dužnost i obavezu da podržimo društveno odgovorno poslovanje u Srbiji. Promovisanjem i samim društveno odgovornim poslovanjem, doprinosimo izgradnji poverenja građana i pokazujemo našu sposobnost i opredeljenost da našim saznanjima i ekspertizom doprinosimo društvu u celosti, a najviše od svega obavezujuemo se prema lokalnoj zajednici.

Zadovoljni smo što vidimo da se ideja društveno odgovornog poslovanja razvila za kratko vreme u Srbiji, od potpuno nepoznatog koncepta do jedne od najčešće pominjanih tema, bez obzira na izvesne nejasnoće u vezi sa definicijom pojma. Sa naše strane, doprinosimo kreiranju lokalne definicije pojma. Društveno odgovorno poslovanje nije neki dodatni program ili kampanja sa ciljem da se šarmiraju ili impresioniraju mediji ili potrošači. Ono se više odnosi na način na koji sprovodimo svakodnevne poslovne aktivnosti, preuzimanjem odgovornosti za uticaj našeg celokupnog delovanja. Ovo prevazilazi obaveze proistekle statutima, postojećim legislativama ili aktivnostima koje grade zavodljivu korporativnu reputaciju. Društveno odgovorno poslovanje nije ono što moramo, već ono što želimo da radimo. Ono je zasnovano na etičkom ponašanju i doprinosu ekonomskom razvoju putem unapređenja kvaliteta života radnika i njihovih familija, kao i lokalne zajednice i društva u celosti, uključujući i životnu sredinu.

Mi smo deo društva, i kao takvi, preuzimamo odgovornost za njegov razvoj. Srbije je zemlja sa velikim potencijalom i naše je veliko zadovoljstvo i privilegija da budemo ovde. Koncept društveno odgovornog poslovanja takođe uključuje poduhvate za očuvanje tradicionalnih vrednosti, umesto nametanja globalnih standarda. Sa te tačke gledišta, možemo reći da vidimo društveno odgovorno poslovanje kao savršeni spoj održivog razvoja, društvene filantropije i odgovornosti za sva društvena pitanja i probleme, koja se mogu i ne moraju smatrati našom obavezom, ili obavezom pojedinačnih kompanija. Koncept društveno odgovornog poslovanja prevazilazi pojedinačne interese. Naš zajednički interes je da živimo u odgovornoj zajednici, sposobnoj da se suoči sa svim izazovima.

Naše mišljenje je da se jedna od ključnih kvalitativnih promena u razumevanju društveno odgovornog poslovanja u Srbiji ogleda u ubrzanom pomeranju sa tradicionalnih korporativnih donacija, vrednih umetničkih dela i uspostavljene institucije, na preusmeravanje ka rešavanju stvarnih društvenih problema koji imaju svrsishodan uticaj na društvo u kojem se posluje. Takva pitanja uključuju brigu o životnoj sredini, kao i da raznovrsno poslovanje obuhvati uključivanje društveno marginalizovanih grupa.

Primeri najboljih praksi, kao što su Sigurna kuća za žrtve nasilja u porodicama, ili sklonište za decu ulice, koji su sprovedeni uz jake medijske kampanje, značajni su pokušaji u rešavanju akutnih društvenih problema. Društveno osvešćene kompanije, među kojima su brojne članice Saveta stranih investitora, ovim projektima nisu pružale podršku samo pukim donacijama. Ovo su bili odlični primeri kako društveno odgovorne kompanije mogu da se pozitivno uključe u rešavanje kritičnih problema.

Kao deo zajednice stranih investitora, verujemo da je od najvišeg značaja ujediniti sve raspoložive potencijale, postignuti konsenzus o odgovarajućoj ulozi poslovnog sektora u okviru društva i razviti lokalne metode ubrzanja pozitivnih promena. Savet stranih investitora je spreman da vodi ovu društvenu inicijativu, a da prethodno uključi sve zainteresovane koji imaju volju, moći i želje da unaprede kvalitet života ljudi u Srbiji.

U skladu sa ovim, vidimo svoju ulogu kao jedno od mesta za okupljanje pozitivnih namera, izvor neophodnog znanja i iskustva za doprinos promenama, sa potencijalom da se ustupe resursi članica Saveta.

MI VERUJEMO U

- Uvođenje etičkih obaveza da svaka kompanija u Srbiji pripremi godišnje izveštaje društveno odgovornog poslovanja, analizirajući sopstvene aktivnosti i njihov uticaj u društvu;
- Unapređenje dijaloga na svim nivoima društva, uključujući kompetentne državne institucije, medije, nevladine organizacije, društvene grupe i pokrete, sa ciljem daljeg promovisanja koncepta društveno odgovornog poslovanja u skladu sa principima održivog razvoja;
- Analiziranje postojećih zakonskih regulativa i predlaganje novih pravnih rešenja u skladu sa standardima EU i pokretanje usvajanja konkretnih mera koje će stimulisati društveno odgovorno ponašanje;
- Unapređenje standarda korporativnog upravljanja u pogledu transparentnosti poslovanja i dostupnosti informacija;
- Aktivno uključivanje u rešavanje akutnih društvenih problema, kao što su politike zapošljavanja, programi zaštite životne sredine i slično;
- Kreiranje efikasne mreže koja bi uključila sve aktere društvenog razvoja koji su sposobni da promovišu društveno odgovorno poslovanje, uključujući relevantne društvene institucije i nevladine organizacije;
- Pokretanje univerzitetskih programa, koji se odnose na društveno odgovorno poslovanje, održivi razvoj i druge relevantne teme.

INVESTICIONA I POSLOVNA KLIMA

Posmatrano iz ugla makroekonomskih performansi 2007. godina daje vrlo šaroliku sliku. Neosporno najveći uspeh u protekloj godini je vrlo visoka stopa rasta bruto društvenog proizvoda od preko 8%. Obzirom da je ovaj rast proizvoda ostvaren uz minimalno povećanje zaposlenosti, sledi da je rast ostvaren pre svega zbog rasta produktivnosti, što je takođe dobro. Izvoz je porastao za više od 30% i dostigao gotovo 9 milijardi dolara, što je 6 puta više nego 2001. godine.

S druge strane, nakon pada u 2006. godini, inflacija je u 2007. porasla, dostigavši dvocifreni iznos od 10,2%. Uvoz robe je naglo rastao i dostigao ukupan iznos od 18,8 milijardi dolara. To je dovelo do ogromnog spoljno-trgovinskog deficita koji je i glavni uzrok platno-bilansnog deficita. Stopa nezaposlenosti je još uvek veoma visoka i iznosi preko 18,2%.

Osim rasta društvenog proizvoda i rasta produktivnosti, ostali makro-ekonomski pokazatelji još uvek ne pokazuju da je tranzicija, pre svega restrukturiranje privrede, ušla u zrelu fazu, fazu stabilnih kretanja.

U toku 2007. i u prvoj polovini 2008. godine poslovna klima u Srbiji nije pretpela velike izmene, jer je fokus bio na rešavanju političkih problema. Reforme su nastavljene, ali zbog dugotrajnih pauza u radu Skupštine tokom poslednjih godina i po dana značajno je usporeno donošenje novih reformskih zakona i njihovo usaglašavanje sa propisima EU i pravilima STO. Odložena je i ratifikacija brojnih ugovora o kreditima iz inostranstva, koji su odobreni za izgradnju i modernizaciju saobraćajne infrastrukture.

Sa aspekta pravne sigurnosti, sporost i odugovlačenje postupaka pred sudom je i dalje velika smetnja, postupak arbitraže je nedovoljno razvijen, a nemogućnost sticanja prava svojine na građevinskom zemljištu takođe predstavlja jednu od ključnih prepreka razvoju povoljne klime za plasman SDI. Problem je evidentan i kada su u pitanju katastar nepokretnosti i zemljišne knjige. Administrativne procedure su i dalje, u izvesnim oblastima, komplikovane i teško razumljive stranim investitorima. Postojanje brojnih i komplikovanih procedura za odobravanje dozvola za gradnju objekata i dug period za njihovo odobravanje, povećavaju rizik od korupcije u ovoj oblasti, smanjuju predvidljivost i predstavljaju značajnu prepreku za investiranje u Srbiji.

Efikasnost sprovođenja stečajnih procedura značajno je povećana usvajanjem novog Zakona o stečajnom postupku, obukom stečajnih upravnika, osposobljavanjem sudova i dr. Međutim, neophodno je dodatno ubrzanje stečajnih procedura kako bi se završio veliki broj stečajnih postupaka koji je nagomilan pre donošenja novog Zakona.

Krajem 2007. godine ratifikovan je Sporazum o slobodnoj trgovini zemalja Zapadnog Balkana i Moldavije (CEFTA), koji je zamenio i unapredio ranije potpisane bilateralne ugovore. Sporazum će doprineti intenziviranju trgovinske razmene Srbije sa zemljama zone slobodne trgovine. Za Srbiju je to od velikog značaja, jer se sa većinom država zone ostvaruje suficit (izuzetak je Hrvatska, s kojom se deficit smanjuje, i delimično Moldavija, s kojom je razmena vrlo niska).

Na početku 2008. godine potpisan je energetske sporazum sa Rusijom koji obuhvata prodaju većinskog paketa NIS-a kao i izgradnju gasovoda kroz Srbiju. U okviru energetskog aranžmana sa Ruskom federacijom predviđa se izgradnja gasovoda i dovršetak izgradnje rezervoarskih kapaciteta za gas, kao osnova za razvoj distributivne mreže. Uvođenje novih tehnologija bi doprinelo povećanju energetske efikasnosti, a generalno sporazum bi omogućio dugoročnu energetske stabilnost, koja je od izuzetnog značaja za stabilan privredni razvoj Srbije.

Veliki pomak Srbije u integracijama u Evropsku uniju učinjen je potpisivanjem SSP. Realno je očekivati da Srbija u drugoj polovini ove godine može ispuniti uslove za početak primene SSP. Činjenica je da on neće imati odmah velike pozitivne efekte po privredu, s obzirom na potrebne troškove prilagođavanja pravnog okvira i privrede za poslovanje u okviru EU. Ali to su ulaganja u budućnost i Srbija treba da čitav proces ubrza i sprovede uz što manje troškove. Troškove treba posmatrati kao investiciju koja će na dugi rok doneti mnogo veću korist, kroz značajan privredni rast i povećanje standarda građana Srbije. Regulisanje odnosa sa EU kroz ovaj Sporazum, doprinelo bi poboljšanju kreditnog rejtinga Srbije i privuklo bi nove strane investicije.

Proces privatizacije društvenih preduzeća je u završnoj fazi. Zakonom o izmenama i dopunama Zakona o privatizaciji donetim krajem prošle godine, utvrđeno je da se do kraja 2008. godine završi privatizacija za preostalih 750 društvenih preduzeća. Model zajedničkog ulaganja, tzv. fleksibilni model, koji je najavljen u privatizaciji „Zastave“ iz Kragujevca, primeniće se verovatno i na druga preduzeća. Ovaj model podrazumeva privatizaciju uz strateško partnerstvo i teži da omogući nove investicije, modernizaciju, rast zaposlenosti i izvoz.

Privatizacija javnih preduzeća nalazi se praktično na početku. Tokom prethodnih sedam godina ostvaren je određen pomak u restrukturiranju javnih preduzeća, što je imalo za posledicu poboljšanje njihovih finansijskih performansi. U daljem periodu očekuje se privatizacija nekoliko republičkih javnih preduzeća: NIS, JAT Airways, Telekom Srbija, JP PEU-Resavica, Aerodrom „Nikola Tesla“ i akcionarskog društva „Galenika“. Krajem 2007. godine, radi realizacije njihove privatizacije, usvojen je zakon koji omogućava besplatnu podelu akcija svim punoletnim građanima Srbije koji nisu iskoristili svoje pravo u procesu privatizacije.

U prethodnoj godini nije bilo promena u sistemu podsticaja investicija. Zadržani su postojeći poreski i carinski podsticaji, kao i podsticaji u formi dodele bespovratne finansijske pomoći za nova zapošljavanja u realizaciji investicionih projekata. Posebno je promovisano podsticanje investicija kroz dodelu bespovratnih sredstava. Zaključno sa majem 2008. godine, kao pomoć investitorima dodeljeno je 29,4 miliona evra, za ulaganja u iznosu od 430 miliona evra koja su omogućila da posao dobije 13.667 lica. U 2007. godini najveći broj kompanija koje su dobile ova sredstva je iz oblasti tekstila, prehrambene i elektronske industrije.

Položaj Srbije na međunarodnom finansijskom tržištu je pogoršan, usled nestabilnosti izazvane porastom cena i tekućeg deficita, uz porast političkog rizika. Takva kretanja doprinela su da ocena kreditnog rejtinga zemlje u izvesnoj meri bude smanjena. Srbija je po sumarnom koeficijentu Freedom House za 2008. (a, praktično, za 2007) pogoršala svoj rezultat među zemljama u tranziciji za 0,11 poena (sa 3,68 na 3,79), i to zbog pogoršanja tri pokazatelja (državna uprava, sloboda medija, nezavisnost regulatorne infrastrukture) dok su ostali indikatori ostali nepromenjeni. Kreditni

rejting zemlje je blago pao (Standard & Poor's: BB-/stabilan na BB-/negativan).

Prema izveštaju Svetske banke (Doing Business Report 2008) pozicija Srbije nije idealna (86. mesto u svetu – kompozitni indeks). Izražen pomak ostvaren je u oblasti „dobićanje kredita“ (13. mesto u svetu), dok je relativno dobra pozicija u kategoriji „trgovanje preko granica“ (58. mesto). Prema većini ostalih indikatora, pozicija je znatno lošija: kod indikatora „pokretanje poslovanja“ – 90. mesto, „zapošljavanje radnika“ – 110. mesto, „plaćanje poreza“ – 121. mesto, kao i „dobijanje dozvola“ – 149. mesto.

Činjenica da je ocena rejtinga zemlje slabija može uticati na dalja kretanja inostranih direktnih i portfolio ulaganja, na sve veću zavisnost od korišćenja inostranih kredita i to po višim kamatnim stopama, kao i na porast kamatnih stopa u zemlji.

Osnovni makroekonomski rizik sa kojim se suočava privreda Srbije u narednim godinama je naglo i značajno smanjenje priliva stranog kapitala i pojava platnobilansne krize. Privreda Srbije već nekoliko godina ostvaruje visok i rastući deficit u tekućem platnom bilansu, koji se pokriva stranim investicijama i kreditima. U takvim okolnostima naglo i značajno smanjenje priliva stranog kapitala pokrenulo bi mehanizam platnobilansne krize (smanjenje deviznih rezervi, deprecijacija nacionalne valute, teškoće u održavanju spoljne likvidnosti) koji bi doveo do narušavanja makroekonomske stabilnosti (inflacija i dr), a verovatno i do smanjenja nivoa privredene aktivnosti.

Osim prethodnog, privreda Srbije se suočava i sa drugim makroekonomskim rizicima: usporavanje rasta svetske privrede (manje SDI, sporiji rast izvoza), finansijska kriza u svetu (visoke kamatne stope), rast cena nafte i drugih sirovina na svetskom tržištu (pogoršanje platnog bilansa, inflacija), smanjenje izvozne tražnje i pogoršanje odnosa razmene (oko dve petine srpskog izvoza su metali i poljoprivredno-prehrambeni proizvodi). Ispoljavanje prethodnih rizika uticalo bi na pogoršanje tekućeg platnog bilansa Srbije, kao i smanjenje priliva stranog kapitala za njegovo pokrivanje.

PREPORUKE SAVETA

Održiv privredni razvoj Srbije u narednom periodu i dalje će biti visoko zavisen od priliva ino-sredstava. Zato očekivano postepeno smanjivanje priliva sredstava po osnovu privatizacije, zahteva stvaranje podsticajnog ambijenta za povećanje tzv. greenfield investicija. U tom smislu je neophodno ubrzati proces usaglašavanja našeg zakonodavstva sa propisima EU, radi povećanja pravne sigurnosti poslovanja i investiranja.

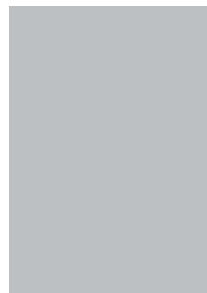
Od posebnog značaja je:

- Uređenje svojinsko-pravnih odnosa, posebno u vezi građevinskog zemljišta i izgradnje objekata;
- Uvođenje konkurencije na tržištima infrastrukturnih i komunalnih delatnosti i pokretanje privatizacije (delimične ili potpune) javnih preduzeća koja posluju u njima;
- Stvaranje uslova za slobodnu tržišnu utakmicu na uređenom tržištu, na kom su svi učesnici ravnopravni, a monopoli adekvatno regulisani;
- Reformisanje obrazovnog sistema Srbije i njegovo usaglašavanje sa potrebama privrede;
- Podsticanje razvoja primenjene nauke, kroz odgovarajuću finansijsku podršku i intenzivnije povezivanje sa istraživačkim institucijama iz inostranstva;
- Ravnomerni razvoj zahteva povećanje efikasnosti lokalne samouprave u izgradnji regionalne infrastrukture, koja je izuzetno bitna za dolazak investitora;
- Očekuje se da Vlada Srbije u što kraćem roku uprosti svoje zakonodavstvo kroz primenu metoda „giljotine propisa“. Ovaj metod je već uspešno korišćen u drugim državama i usmeren je na povećanje konkurentnosti kroz smanjenje administrativnih barijera za poslovanje.

STUBOVI RAZVOJA

Tri poglavlja koja predstavljamo u ovom odeljku prilično su raznovrsna. Smatramo, međutim, da zajedno sa pravnim okvirom, sadržaj ovog odeljka predstavlja elemente koji su neophodni za dobro i dinamično poslovno okruženje. Naša opšta ocena je da su poboljšanja u ovde pomenutim sektorima, a koja su ostvarena poslednjih nekoliko godina, manja od onog što je bilo moguće, i sasvim sigurno manja od onog što je potrebno da bi se osiguralo da ovi „stubovi razvoja“ ne budu kočnica većim investicijama, odnosno da ne uspore moguć ekonomski razvoj.

Mada je jedna nedavna anketa Evropske banke za obnovu i razvoj pokazala da fizička infrastruktura nije na samom vrhu liste problema sa kojima se suočavaju investitori i preduzetnici u zemljama u tranziciji, stanje infrastrukture je ipak u očima stranih investitora značajan činilac koji određuje atraktivnost jedne zemlje, a još i više, atraktivnost gradske ili neke druge mikro lokacije. Svesni smo činjenice da je za unapređenje infrastrukture potrebno i više vremena i više finansijskih sredstava, ali bi ovom prilikom želeli da ukažemo na to da je dolazilo i do propusta i zaostajanja koji nisu bili izazvani ni nedostatkom novca niti nedostatkom vremena. Primeri za to su, recimo, ogroman protok vremena između najave o početku radova na koridoru 10 i trenutka njihovog stvarnog otpočinjanja, i činjenica da se nove lokacije nude bez odgovarajuće infrastrukture, pa čak i bez urbanističke i katastarske dokumentacije. Za otklanjanje ovakve vrste nedostataka nisu potrebna ni finansijska sredstva ni dugi vremenski rokovi već poboljšan rad administracije na svim nivoima.

U oblast vlasništva nad zemljom vrlo malo je urađeno da se ožive odredbe novog ustava iz 2006. godine koji utvrđuje i omogućuje svojinska prava. Poboljšavanje pravnog okvira uvođenjem savremenih međunarodnih standarda i mehanizama predstavljalo bi velik i značajan kvalitativan prodor u ovoj oblasti. Imajući u vidu osetljivosti s kojima je ova oblast povezana, bilo bi neophodno ostvariti jaku političku saglasnost svih zainteresovanih kako bi se proces brzo pomerio s mesta. Naš doprinos se sastoji u markiranju postojećih problema, a to činimo u ovom odeljku, i u izražavanju spremnosti da pomognemo da se ovaj proces ubrza.

Za „ljudski kapital“, odnosno za radnu snagu, često se kaže da predstavlja komparativnu prednost Srbije kad je reč o privlačenju stranih investicija. Uopšteno gledano, mi se sa takvom ocenom slažemo. Međutim, želimo da ukažemo na to da bi se sa relativno malim ulaganjima ta komparativna prednost mogla znatno uvećati i u pogledu kvaliteta „ljudskog kapitala“ – znanja i veština zaposlenih koji će biti u skladu sa dinamičnim promenama u poslovanju – i u pogledu pravnog okvira s kojim su preduzeća suočena kad je reč o zapošljavanju. I u ovoj Beloj knjizi je spisak preostalih problema i spisak predloženih rešenja dosta dug. To jasno govori da bi za poslovne krugove brže promene bile dobrodošle. Promenama u domenu radnog zakonodavstva Srbija bi postala uporediva sa većinom drugih tržišta u Evropi, što bi joj povećalo i konkurentnost.

INFRASTRUKTURA

STANJE

U oblasti energetike, elektroprivreda nema potrebne proizvodne i distributivne kapacitete, prerađivački kapaciteti naftne industrije nemaju savremene tehnologije, a distribucija gasa nije dovoljno razvijena. Planiranje razvoja infrastrukturnih sistema nema precizne rokove i definisane izvore finansiranja.

Ovakva situacija dovodi do neravnomernog regionalnog razvoja, smanjuje ponudu lokacija za nove investicije, a samim tim diže cenu lokacija i deluje destimulativno za investitore.

Vodovodni i kanalizacioni sistemi, uglavnom nemaju savremenu tehnologiju i nemaju dovoljne kapacitete, ili su nedovršeni, a često i potpuno neizgrađeni.

POBOLJŠANJA

U toku su radovi na rekonstrukciji i izgradnji novih drumskih pravaca, pre svega obilaznica. Davanje koncesija za izgradnju novih autoputeva je aktuelna aktivnost, kao i pripreme za dovršenje autoputa Koridora 10.

U toku je privatizacija Naftne industrije Srbije, koja podrazumeva uvođenje novih tehnologija. U okviru energetskog aranžmana sa Ruskom federacijom predviđa se izgradnja gasovoda kroz Srbiju i dovršetak izgradnje rezervuarskih kapaciteta za gas, kako osnova za razvoj distributivne mreže.

Takođe, u Srbiji je evidentna neracionalna potrošnja električne energije, kako u domaćinstvima za grejanje, tako i po jedinici industrijskog proizvoda. To stvara uslove da se u okviru strategije poboljšanja energetske efikasnosti ostvare znatni rezultati.

Proširenje vodovodnih i kanalizacionih sistema uglavnom se odvija u postojećim gradskim, investiciono aktivnim sredinama, u čemu prednjači grad Beograd.

PREOSTALI PROBLEMI

- Nedostatak strategije razvoja infrastrukturnih sistema, proverenih tehnoeкономskim analizama u realnim uslovima sa rokovima realizacije koji se poštuju;
- Nedostatak planske, urbanističke i katastarske dokumentacije, koji čine podlogu za dalje projektovanje i izvođenje radova, bez preciznih rokova realizacije investicija;
- Postojeće i nove lokacije se nude bez rešene infrastrukture, što je često za investitora neizvestan i težak put za stvaranje objekata u funkciju;
- Priključenje objekata na infrastrukturni sistem je administrativno složen postupak sa mnogo gradskih i republičkih subjekata u postupku, i traje dugo.

PREPORUKE SAVETA

- Nedostatak domaće akumulacije kapitala nameće iznalaženje novih modela uključenja stranih investicija u rekonstrukciju i dogradnju neophodnih infrastrukturnih sistema i objekata;
- Izgradnja novih i završetak započetih strategija i planova razvoja infrastrukturnih sistema i objekata treba intezivirati u skladu sa realnim mogućnostima domaćeg i stranog kapitala;
- Urbanistička i projektantska dokumentacija se mora raditi efikasnije uz poštovanje rokova, jer se bez tih bazičnih dokumenata ne može graditi.

TELEKOMUNIKACIJE

STANJE

Nedostatak telekomunikacione infrastrukture još uvek predstavlja suštinsku prepreku daljem razvoju telekomunikacionog sektora i efikasnijem poslovanju. Slab kvalitet konekcija i nedovoljno razvijen pristup internetu predstavljaju ključne elemente niske iskorišćenosti usluga širokopojasnog spektra.

Telekom Srbija, koji predstavlja fiksnog i mobilnog operatera u državnom vlasništvu, još uvek drži monopol u zemaljskoj mreži telekomunikacionih usluga.

Za sada postoje tri učesnika na tržištu mobilne telefonije Srbije: MTS – mobilni ogranak matičnog Telekoma Srbije, Telenor i Mobilkom Austrija.

Strategija razvoja telekomunikacija za period od 2006. do 2010. godine, koju je usvojila Vlada Srbije, predstavlja glavni dokument politike ovog sektora. Ova strategija zasnovana je na ranije usvojenom dokumentu telekomunikacione politike, Strategiji razvoja informacionog društva i Planu dodele frekvencija.

Uz to, sledeći zakoni regulišu telekomunikacioni sektor Srbije: Zakon o telekomunikacijama (2003), Zakon o radiodifuziji (2002), Zakon o planiranju i izgradnji (2003), Zakon o zaštiti životne sredine (2004) i Zakon o zaštiti konkurencije (2005).

Republička agencija za telekomunikacije (RATEL) i Republička radiodifuzna agencija (RRA) osnovane su u skladu sa ovim zakonima kao nezavisna, samofinansirajuća regulatorna tela. Oba tela regulišu sektore telekomunikacija i radiodifuzije, uključujući izdavanje pojedinačnih dozvola i opštih ovlašćenja za razne vrste telekomunikacionih operatera i provajdera usluga (fiksni ili mobilni operateri ili provajderi, CATV distributeri, radio i TV emiteri, Internet provajderi, itd). Članove njihovih upravnih odbora imenuje Skupština. Sukobi interesa su zakonom zabranjeni.

Još uvek ne postoje podzakonska akta za mnoge relevantne oblasti sektora telekomunikacija. Nedostaju relevantna podzakonska akta koja se odnose na konkurenciju i

liberalizaciju raznih vrsta usluga (fiksna telefonija, prenos podataka, širokopojasni bežični prenos, digitalna televizija, itd). Uz to, regulisanje novih tehnologija (WiMAX, VoIP) je tekuća aktivnost koja se sporo odvija zadržavajući postojeći zaštitni monopol fiksnog operatera u ovoj oblasti.

POBOLJŠANJA

Nova Strategija razvoja sektora telekomunikacija u Republici Srbiji u periodu od 2006. do 2010. godine sadrži odredbe koje se odnose na dalju privatizaciju i prestrukturiranje u sektoru telekomunikacija radi poboljšanja uslova poslovanja u tom sektoru.

PREOSTALI PROBLEMI

- Zakon o telekomunikacijama sadrži odredbe koje regulišu potpunu liberalizaciju telekomunikacionih usluga, izuzev pružanja istih na otvorenoj mreži (ONP) i razmatranje lokalnih petlji, što znači otvorenost za konkurenciju da pruža usluge krajnjim korisnicima u mreži fiksne telefonije. Međutim, podzakonska akta još uvek nisu usvojena;
- Sva postojeća alternativna infrastruktura (tj. optički kablovi koji se koriste u komunalne svrhe, u radiodifuziji ili u druge svrhe) trebalo bi da bude otvorena za sve vrste telekomunikacionih usluga;
- Nova Strategija razvoja sektora telekomunikacija u Republici Srbiji u periodu od 2006. do 2010. godine sadrži odredbe koje se odnose na usaglašavanje regulatornog okvira sa odgovarajućim propisima Evropske unije;
- Međutim, podzakonska akta koja dodatno tumače Zakon o telekomunikacijama, i to naročito odeljke koji se odnose na konkurenciju i dalji razvoj sektora telekomunikacija, još uvek nisu koncipirana;
- Nova Strategija predviđa izradu plana liberalizacije ovog sektora i definiše uslove i ovlašćenja za izdavanje licenci za nove operatere. Strategija takođe predviđa: delimičnu privatizaciju Telekom Srbije, izgradnju kapaciteta i poboljšanje nivoa nadležnosti svih državnih organa angažovanih u oblasti telekomunikacija i jačanje uloge pravosudnih organa u rešavanju sporova po ovom pitanju;

- Prema predloženom modelu Ministarstva ekonomije i regionalnog razvoja, prvo javno nuđenje Telekoma Srbije se očekuje sredinom 2009. godine, ali će država zadržati kontrolni udeo (51%);
- Preostaje da se vidi kakav će stav zauzeti učesnici u telekomunikacionom sektoru prema predloženoj liberalizaciji fiksne mreže. Uz to, odsustvo konkurencije u fiksnoj mreži sprečiće razvoj tržišta fiksne telefonije;
- Nadležnosti RATEL-a preklapaju se sa nekim nadležnostima države. Na primer, operateri telekomunikacija podležu duploj kontroli, i to od strane nadležnih ministarstava i RATEL-a.

PREPORUKE SAVETA

U cilju razvoja sektora telekomunikacija i uspostavljanja konkurentnog tržišta telekomunikacija jedan od osnovnih potrebnih uslova je predvidljivost propisa. Stoga preporučujemo:

- Dalje razvijanje nezavisnih i sposobnih regulatornih tela;
- Pripremu podzakonskih akata koji se odnose na telekomunikacije u skladu sa regulatornim standardima, uslovima i procedurama EU;
- Razvijanje režima interkonekcije u skladu sa standardima EU u što je moguće kraćem roku, s obzirom na prisustvo izvesnog broja operatera i provajdera usluga na tržištu Srbije;
- Regulatorni okviri treba da podstaknu razvoj usluga širokopojasnog spektra što će koristiti celokupnom društvu jer će premostiti digitalni jaz;
- Podsticanje razvoja alternativnih infrastrukturnih potreba;
- Liberalizaciju interne infrastrukture i otvaranje alternativne infrastrukture za korišćenje u svim vrstama elektronskih usluga, usredsređivanjem na telekomunikacije i radiodifuziju;
- Liberalizaciju međunarodnih mrežnih prolaza kako bi se omogućila konkurencija;
- Uvođenje opštih odredbi i smernica za suzbijanje unakrsnog subvencionisanja u sektoru telekomunikacija;
- Dalje napore na prestrukturiranju ili privatizaciji telekomunikacionih kompanija u državnom vlasništvu;
- Vršanje rebalansa telekomunikacionih tarifa prema strukturi cena zasnovanoj na troškovima i po najboljim postupcima preporučenim od strane regulatornih tela EU i uz primenu principa Zakona o telekomunikacijama.

ENERGETIKA

STANJE

- Novi zakon o energetici koji je usvojen 2004. godine je skoro u potpunosti harmonizovan sa predmetnom regulativom EU;
- Na zahtev kupca nadležno Elektrodistributivno preduzeće izdaje rešenje o priključenju kojim se definiše instalisana i jednovremena električna snaga, kao i tehnički uslovi pod kojima se može izvršiti priključenje na elektrodistributivni sistem;
- Krajnja tačka razgraničenja vlasničkih odnosa je merno mesto. Svi elementi i elektro-energetska postrojenja koja se po izdatim tehničkim uslovima izgrade, a nalaze se iza mesta merenja, pripadaju isključivo investitoru, odnosno kupcu električne energije.

POBOLJŠANJA

- U skladu sa evropskom praksom formirano je nezavisno regulatorno telo tj. Agencija za energetiku koja je počela sa radom 2005. godine i čiji je zadatak, između ostalog, bio da stvori metodologiju koja će regulisati obaveze i prava proizvođača i distributera sa kupcima različitih vidova energije i energenata;

- Metodologija vezana za elektroenergetiku usvojena je početkom 2007. godine, a njena primena je i pored više odlaganja otpočela 1. januara 2008. godine. Za ostale vidove energije metodologija je u pripremi;

- Ako je za priključenje potrebno izgraditi neki elektroenergetski objekat koji će za svoje potrebe koristiti i nadležno elektrodistributivno preduzeće, investitor tj. kupac električne energije, učestvuje srazmerno potrebnoj električnoj snazi i to se tretira kao participacija za angažovanu snagu.

PREOSTALI PROBLEMI

- Nedostatak proizvodnih kapaciteta i elektroenergetska uvozna zavisnost;
- Primena donetih propisa i procedura ne sprovodi se striktno;
- Odlaganje sprovođenja strukturnih promena u elektroprivredi;
- Cena električne energije ne stimuliše sprovođenje principa energetske efikasnosti.

PREPORUKE SAVETA

- Stranim investitorima pripremiti i ponuditi namenski definisane i opremljene lokacije sa svom potrebnom infrastrukturom;
- Jasno definisati i ispoštovati rokove izgradnje i priključenja na elektroenergetski sistem kada ima više investitora;
- Brže definisanje elektroenergetskih uslova i izdavanje energetske dozvola;
- Brže izdavanje dozvola i licenci kada strani investitor ima mogućnost da deo viška elektroenergije plasira u sistem (prodaje).

NEKRETNINE I GRADNJA

Generalna primedba u vezi sa ovim pitanjem jeste da je u poslednje dve godine napravljen veoma mali pomak. Ovo je osetljiva oblast i njena sadržajna regulativa, u skladu sa prihvaćenim međunarodnim propisima i postupcima je od suštinske važnosti u stvaranju povoljnog i privlačnog investicionog i poslovnog okruženja. Potrebno je postići jasan opštenacionalni politički konsenzus, koji je potom potrebno i primeniti. Kako bi podržali ovaj proces, ovde nudimo spisak preostalih pitanja kojima se treba pozabaviti.

VLASNIŠTVO NAD ZEMLJIŠTEM

- Gradsko građevinsko zemljište ostaje isključivo vlasništvo Republike Srbije, uprkos početku važenja novog Ustava;
- Nedostatak kategoričke primene odredbi Zakona o gradskom planiranju i gradnji, koji predviđa da ukoliko korisnik građevinskog zemljišta u vlasništvu države ne izgradi zgradu u predviđenom vremenu, njegovo pravo korišćenja prestaje. Ovo je bilo naročito uočljivo u nerazvijenim delovima zemlje, usled nesposobnosti opština da pronađu nove investitore. U većim gradovima (npr. u Beogradu), ovaj problem je rešen davanjem mogućnosti iznajmljivanja gradskog zemljišta na rok od maksimum 99 godina, zatečenom korisniku, pod povlašćenim uslovima. Zakon o gradskom planiranju i gradnji (usvojen 2003. godine) odstupa od Ustava u svom trenutnom obliku i na snazi je do kraja 2008. godine;
- Zakonski okvir do sada nije uspeo da na jasan način utvrdi preferiranu vrstu prava na zemljište – najam građevinskog zemljišta, obzirom da nije propisano kakav će biti status ulagača nakon isteka vremena najma;
- U odsustvu reformisanog zakona, primećujemo da proces kupovine zemljišta dopušta nekoliko mogućnosti: do 99 godina najma građevinskog zemljišta, kupovinu prenosivog prava korišćenja datog vlasniku zemljišta pre nacionalizacije, trajnog prava korišćenja (praktično omogućeno zakonom, čak i sada, sa tolikim zakašnjenjem) i posedovanja poljoprivredne zemlje, čija se namena može promeniti u gradsko zemljište (što omogućava promenu namene poljoprivrednog zemljišta u privatnom vlasništvu u građevinsko zemljište, kroz relativno prost i jeftin postupak, ukoliko nije uključeno u Master plan);
- Novi Zakon o hipoteci stvara mogućnost reizdavanja građevinske dozvole na ime kupca, nakon zaplene hipoteke na napola završeni objekat. Takva mogućnost odstupa od Zakona o gradskom planiranju i gradnji, koji insistira da identitet investitora, tokom trajanja građevinskog poduhvata mora ostati isti (ukoliko je predmetno zemljište u vlasništvu države);
- Odsustvo Zakona o svojini lokalnih samouprava koji bi regulisao odgovornosti za upravljanje građevinskim zemljištem od strane lokalnih samouprava;
- Minimalne cene najvećeg dela gradskog zemljišta su i dalje određene vladinim naredbama umesto tržišnim kriterijumima. Pored toga, cene se razlikuju od opštine do opštine, kao posledica činjenice da lokalna regulativa nije dovoljno jasna, jer sadrži neprecizne postupke određivanja naknada zakupa i dozvola.

GRADNJA

- Iznad svega, u Srbiji je neophodno dovršiti Projekat upisa u katastar (trenutno je 77% nepokretne imovine ubeleženo u centralni registar nekretnina). Projekat finansira Svetska banka kroz IDA i trebalo bi da bude završen do 2010. godine;
- Nepotpune zemljišne knjige i druga evidencija zemljišta su nesumnjivo glavni problem u ovoj oblasti, dovodeći do nepravilnosti u postupku dobijanja vlasničkih prava. I mada je katastarski registar zemljišta za nekoliko opština u Beogradu (Novi Beograd, Stari Grad, Vračar) kompletiran i dostupan, ovaj proces je potrebno dovršiti što je pre moguće;
- Celokupan postupak dobijanja dozvola je i dalje netransparentan, dug i birokratski, najpre kao posledica složenog i dugotrajnog postupka prikupljanja svih dokumenata potrebnih za podnošenje prijave (naročito dokumenata koji potvrđuju pravo na zemljište). Dodatni, odgovarajući podaci o prethodnim transakcijama nisu dostupni;
- Zakon o gradskom planiranju i gradnji, koji lokalnim samoupravama stavlja u nadležnost prostorno planiranje, daje im građevinsko zemljište na raspolaganje, što dodatno

komplikuje situaciju. Stoga je lokalna regulativa nejasna sa nepreciznim postupcima i kriterijumima određivanja cena opštinskih/gradskih naknada za gradnju, najam, i dozvola za menjanje namene lokacije;

- Nepristupačnost potrebnih podataka, usled nedostatka informacija i/ili zbog neobučenog osoblja. Po ovom pitanju, primetno je poboljšanje, u nekoliko opština koje su otvorile urede za strane investitore u kojima sve podatke dobijaju na jednom mestu;
- Građevinska industrija (građevinske kompanije) ostaje, većim delom, u vlasništvu države.

OPŠTINSKE NEKRETNINE

- Opštine nisu uspele da od investitora oduzmu građevinsko zemljište u vlasništvu države u slučajevima gde korisnici nisu izgradili objekat u predviđenom vremenskom roku, kao što je opisano članom 86 Zakona o gradskom planiranju i gradnji;
- Veliki broj nekretnina na vrhunskim lokacijama u Beogradu i drugim gradovima u Srbiji je i dalje u vlasništvu opština. One koje se nalaze na privlačnim lokacijama, naročito u ulicama gde se odvija najveći malopodajni promet u Beogradu se iznajmljuju, od strane opština, po cena-ma nekoliko puta nižim od tržišnih koje se naplaćuju njihovim legalnim korisnicima kroz polulegalne ili proforma ugovore sa trećim licima. Ovi procesi značajno doprinose razvoju sive ekonomije i smanjenim budžetskim prihodima, istovremeno odvrćajući kvalitetne maloprodajne firme od ulaska na tržište.

RESTITUCIJA

- Ne postoji pravni osnov na osnovu kojeg se vlasništvo nad zemljištem u gradovima („gradsko građevinsko zemljište“) može preuzeti od države, iako je privatno vlasništvo nad zemljištem u gradovima dopušteno od trenutka kada je usvojen Zakon o planiranju i izgradnji iz 2003. godine, („Zakon o planiranju i izgradnji“), a ustavna prepreka uklonjena usvajanjem novog Ustava Srbije 2006. godine. Legalizacija privatnog vlasništva nad gradskim građevinskim zemljištem

je pak omogućila utrživost vlasništva nad zemljištem koje se održalo ili je stečeno na osnovu određenih posebnih i vanrednih pravnih osnova.

- Sticanje vlasništva nad zemljištem za gradnju je moguće po nekoliko pravnih osnova, od kojih je osnovni zakup koji daje grad i/ili opština. Članom 91. Zakona o planiranju i izgradnji prepoznati su različiti oblici vlasništva koji dopuštaju gradnju, uključujući i pravo starih vlasnika na osnovu Člana 84 Zakona o planiranju i izgradnji.
- Crkve i verske zajednice su u procesu podnošenja zahteva za restituciju vlasništva nad gradskim građevinskim zemljištem, poljoprivrednim zemljištem i šumama, pored ostalih prava koja proističu iz Zakona o povraćaju crkvene imovine iz 2006. godine. Rok za podnošenje zahteva ističe u septembru 2008. godine.
- Tokom 2007. godine, predstavljena su dva završena projekta koja se odnose na nove zakone o privatizaciji građevinskog zemljišta, a koji daju prioritet prirodnoj restituciji nad prodajom.
- Značaj restitucije je utemeljen na ogromnom potencijalu promovisanja sigurnosti imovinskih prava na simboličan način kroz davanje primera, jer sasvim jasno ukazuje na to da država vraća ono što je nepravredno oduzeto.
- Tokom prethodne godine nije ostvaren značajniji napredak u ovom domenu, imajući u vidu suštinska poboljšanja ostvarena tokom prethodnih godina (Zakon o hipoteci, Zakon o povraćaju crkvene imovine itd).
- Agencija za restituciju Republike Srbije, nadležna za odlučivanje po zahtevima za restituciju podnetim od strane crkava i verskih zajednica je konačno osnovana i počela sa radom u jesen 2007. godine.
- Sprovođenje Člana 84. Zakona o planiranju i izgradnji u delu koji se odnosi na restituciju vlasništva nad zemljištem je ukazalo na značajan stepen nedoslednosti i nepravilnosti u celoj zemlji, jer se u mnogobrojnim situacijama priznavanje prava odlaže u nerazumnoj meri, ili se ono priznaje sadašnjim vlasnicima objekata, a ne starim vlasnicima.

- Obim sprovedenih reformi u drugim domenima nalaže otpočinjanje jasnog i transparentnog procesa restitucije građevinskog zemljišta, kako bi se stvorio pravičan i efikasan sistem vlasništva nad zemljištem i time doprinelo predvidljivosti tržišta.

RADNA SNAGA

RADNOPRAVNI PROPISI

STANJE

Važeći zakon je usvojen u martu, a izmenjen i dopunjen u julu 2005. godine. Zakon je bio predmet oštih kritika kako poslodavaca tako i zaposlenih. Imajući u vidu da se ovaj zakon smatra izuzetno važnim i vitalno značajnim za privlačenje i stalan priliv stranih investicija, Savet stranih investitora ima izvestan broj sugestija o tome kako da se stanje poboljša.

POBOLJŠANJA

Vlada je potpomogla socijalni dijalog između unije poslodavaca i sindikata, što je za rezultat imalo zaključenje Opšteg kolektivnog ugovora u aprilu 2008. godine.

Značajan razvoj je postignut u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu. Iako je nedavno formirana, Uprava za bezbednost i zdravlje na radu, kao deo Ministarstva rada i socijalne politike je bila vrlo aktivna. Napravili su pomak u oblasti regulative, donošenjem seta od 9 podzakonskih dokumenata u skladu sa direktivama Evropske unije. Radna inspekcija je pojačala svoje prisustvo na terenu, naročito na mestima izvođenja građevinskih radova, što je dovelo do veće svesti o potrebnim merama bezbednosti i zdravlja na radu. Dodatno, sistem davanja licenci za različite stručnjake u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu je značajno poboljšan.

PREOSTALI PROBLEMI

- Novi Zakon o radu nepotrebno uvodi obavezu poslodavca da poštuje otkazni rok od pet radnih dana prilikom raskida ugovora o zasnivanju radnog odnosa za vreme probnog perioda;
- Postoji nekoliko pitanja u vezi sa zapošljavanjem stranaca koji stvaraju ozbiljne probleme u praksi:
  - Privremeno zapošljavanje stranaca, ograničeno na godinu dana, pokazalo se posebno problematičnim jer se u praksi pokazalo da je taj period nedovoljan;
  - Pribavljanje poslovne vize i privremenog boravka je preterano komplikovan proces koji oduzima dosta vremena;

- Svaki prenos sredstava od strane stranaca u inostranstvo zahteva prikupljanje velikog broja dokumenata i dokaza koje treba podneti banci;

- Prema novom zakonu, obračunavanje zarade je složenije nego što je bilo ranije;

- Zakon nepotrebno opterećuje poslodavca obavezom da isplaćuje posebne beneficije zaposlenom kao naknadu za troškove ishrane, naknadu za godišnji odmor i za radno iskustvo. Ovaj oblik nagrade ili posebnih beneficija nema nikakve veze sa rezultatima rada zaposlenog. To bi moglo imati suprotan efekat, pri čemu poslodavac može manipulirati drugim komponentama zarade, naročito onom osnovnom koja se može smanjiti na minimum, posebno zbog toga što zakon obavezuje poslodavca da ova plaćanja vrši počev od 1. januara 2006. godine, ali ne utvrđuje uslove odnosno minimalne iznose. Nadalje, posebno evidentiranje tih kategorija plaćanja, kao i platni spiskovi, dodatno usložnjavaju proceduru;

- Naknada zarade za vreme odsustva zbog sprečenosti za rad, praznika koji su neradni dani, godišnjeg odmora, plaćenog odsustva itd se računa na osnovu koja predstavlja prosečnu zaradu u prethodna tri meseca (članovi 114. i 115). Ovo je posebno nepraktična odredba pošto u slučajevima visokih jednokratnih isplata u jednom mesecu (kao što su godišnji bonusi) naknada zarade za naredna tri meseca može biti značajno veća od same zarade u odnosu na situaciju da zaposleni nije bio odsutan;

- Prema važećim odredbama Zakona o radu, potraživanje poslodavca prema zaposlenom može se odbiti od zarade tek nakon dobijanja sudske odluke, u slučajevima koji su predviđeni Zakonom ili uz saglasnost zaposlenog. To onemogućava poslodavcu da ostvari manja potraživanja bez prethodnog dobijanja saglasnosti zaposlenog kako bi se izbeglo pokretanje nepotrebnog i skupog sudskog postupka;

- Generalno, papirologija i dokumentacija u vezi sa svakim zaposlenim koja treba da se čuva kod svakog poslodavca su preterano obimne; štampanje brojnih kopija raznih dokumenata u vezi sa manje važnim stvarima (kao što je odobrenje godišnjeg odmora) i čuvanje tih dokumenata zahteva kako zakon tako i praksa;

- Postupak raskida ugovora o radnom odnosu je komplikovaniji u novom Zakonu o radu nego u prethodnom. Poslodavac je obavezan da pisanim putem upozori zaposlenog o razlozima za raskid ugovora o radnom odnosu i da predvidi rok od najmanje pet radnih dana (računajući od datuma kada je dato upozorenje) u kojem zaposleni može da odgovori na pisano upozorenje;
- Zaposleno lice čiji je ugovor o radnom odnosu raskinut zbog nezadovoljavajućih rezultata rada i/ili nedostatka neophodnog znanja/sposobnosti ima pravo da ostane u radnom odnosu u roku od najmanje 30 dana do najviše 3 meseca (dalje u tekstu: otkazni rok), u zavisnosti od ukupnog broja godina osiguranja;
- Od poslodavca se traži da omogući zaposlenom da koristi prvi deo godišnjeg odmora u vremenskom trajanju od najmanje tri radne nedelje;
- Poslodavac je obavezan da donese odluku koja se odnosi na odluku o godišnjem odmoru najmanje 15 dana pre datuma početka traženog godišnjeg odmora;
- Osoba na porodijskom odsustvu ne može da se vrati na posao na nepuno radno vreme u toku trajanja odsustva i da dobija srazmerni deo naknade za porodijsko odsustvo;
- Nivo doprinosa regionalnim privrednim komorama koji se računaju na bruto zaradu varira u Srbiji. Ovo komplikuje uvođenje jedinstvenog sistema računanja naknada za kompanije koje zapošljavaju pojedince širom Srbije.

PREPORUKE SAVETA

- Verujemo da su neophodna dodatna smanjenja troškova rada kako bi se podstakla stopa zapošljavanja i snizili troškovi tzv. „tezgarenja“. To se može postići bilo daljim smanjenjima stope poreza na dohodak i iznosa dohotka oslobođenog poreza, bilo smanjenjem doprinosa za socijalno osiguranje;
- Zakon o radu bi trebalo izmeniti i dopuniti da omogući osnivanje privremenih agencija za zapošljavanje nad kojima bi nadzor vršilo Ministarstvo rada. Agencije bi imale posredničku ulogu u iznalaženju mogućnosti zapošljavanja kod tzv. korisnika usluga (naročito usluga obezbeđenja, čuvanja dece, održavanja čistoće);
- Promenama u oblasti zapošljavanja stranih državljana treba da se stvori pozitivno okruženje za strana investiciona ulaganja. Neophodno je obezbediti najveću moguću slobodu delovanja za strane državljane koji ulažu kapital u lokalnu privredu:
  - Trebalo bi produžiti period važenja privremene dozvole za rad na 3 godine; postupak izdavanja radnih dozvola trebalo bi da se ubrza;
  - Postupak izdavanja poslovnih viza i privremenih boravišnih dozvola trebalo bi učiniti daleko manje komplikovanim i takvim da oduzima manje vremena;
  - Procedura za transfer sredstava u inostranstvo od strane zaposlenih stranaca treba da se pojednostavi;
- Predlažemo da osnov za naknadu zarade za vreme odsustva sa rada zbog privremene sprečenosti za rad, praznika koji je neradni dan, godišnjeg odmora, plaćenog odsustva itd bude izmenjen tako da se definiše kao „ugovorena zarada“ ili „zarada koju bi zaposleni ostvario da radi“;

- Predlažemo da se gore pomenute nadoknade (u odeljku Preostali problemi) tretiraju više kao diskrecione mogućnosti za poslodavce nego kao čvrste obaveze;
- Predlažemo da se relevantni član, u pogledu potraživanja poslodavca prema zaposlenima, izmeni i dopuni tako da glasi:

potraživanje poslodavca prema zaposlenom moglo bi se odbiti od zarade samo na osnovu sudske odluke, u slučajevima koji su predviđeni zakonom, ili opštim aktom poslodavca, ili uz saglasnost zaposlenog.

- Papirologija koja se odnosi na zaposlenje trebalo bi da se pojednostavi uvođenjem elektronske dostave dokumenata i elektronskih baza podataka i primenom pravila o elektronskom potpisu;
- S obzirom na prirodu probnog perioda, naročito u slučajevima gde probni period traje kraće vreme, predlažemo da se otkazni rok za vreme probnog perioda skрати na 24 časa;
- Predlažemo da se postupak za raskid ugovora pojednostavi i da se ukine obaveza poslodavca da predvidi 5 radnih dana za zaposlenog da odgovori na pisano upozorenje poslodavca. Otkazni rok ne bi trebalo da bude duži od 15 dana;
- Izmeniti i dopuniti zakon kako bi se predvidelo da korišćenje neiskorišćenog godišnjeg odmora bude zajednički dogovoreno između poslodavca i zaposlenog;
- Izmeniti i dopuniti zakon tako da se smanji rok za donošenje odluke o godišnjem odmoru na 5 dana pre početka godišnjeg odmora. U dinamičnim radnim okruženjima koja se brzo menjaju, kao što su strane kompanije, godišnji odmor se često dogovara u veoma kratkom roku, naročito kad je reč o menadžmentu;
- Radnopravni propisi bi trebalo da omoguće osobama na porodijskom odsustvu da počnu da rade sa nepunim radnim vremenom za vreme odsustva i da dobijaju srazmerni deo naknade za porodijsko odsustvo;
- Doprinosi regionalnim privrednim komorama treba da budu određeni na jedinstvenom nivou širom Srbije.

LJUDSKI KAPITAL

STANJE

Tržište radne snage i radna snaga Srbije još uvek se sporo prilagođavaju ekonomskoj situaciji koja se menja. Stoga je prisutna zabrinutost zbog ponude obrazovanih, kvalifikovanih i iskusnih kadrova na ukupnom tržištu.

Tražnja kvalifikovanih kadrova povećava se brže od ponude. U porastu je konkurencija među kompanijama u regruto-

vanju iskusnih i kvalifikovanih ljudi kojih je nedovoljno na tržištu, kao što su direktori finansija, finansijski analitičari i kontrolori, interni revizori, različite pozicije u odelenjima za ljudske resurse, informatički i marketing stručnjaci. Kao posledica, jača pritisak na kompanije da zadrže visokokvalitetne zaposlene. Kompanije reaguju tako što proaktivnije nude lični/profesionalni razvoj i podsticaje – na primer, razvijajući pakete plata i beneficija koji se zasnivaju na rezultatima, umesto tradicionalnih krutih platnih sistema vezanih za godine staža.

I sistem obrazovanja i način razmišljanja ljudi će se neumitno menjati. Ranije su zaposleni bili naviknuti da ceo život imaju sigurno zaposlenje u istoj kompaniji. U takvim okolnostima obrazovanje i obuka nisu predstavljali prioritet ni za zaposlenog niti za poslodavca. Osim toga, radna snaga Srbije nikada nije bila preterano pokretljiva. Danas su mlađi, novi kadrovi koji izlaze na tržište radne snage spremniji da idu na druge lokacije; ovaj stav im poboljšava mogućnosti zapošljavanja i razvoja karijere. Tu postoji i opasnost „odliva mozгова“, kako veliki broj mladih želi da napusti zemlju i radi u inostranstvu.

Preopterećeni birokratijom generacijama, državni univerziteti pružaju nepotpuna znanja. Broj privatnih univerziteta se povećao, ali ne nude svi značajnije različite nastavne programe od državnih, što čini diplomce stranih univerziteta privlačnijim za srpske kompanije. Obrazovni sistem je još uvek previše krut i ne uspeva da pruži obrazovanje kakvo zahtevaju nova kretanja na tržištu. Iako se univerzitetsko obrazovanje poboljšalo u pogledu broja studenata koji diplomira, još uvek je prisutna potreba za inovativnijim i fleksibilnijim načinom nastave kako bi se odgovorilo na promenjene zahteve savremenog tržišta radne snage. Privatni fakulteti i druge obrazovne institucije tek kreću sa radom u oblasti obuke, ali nisu svi na nivou međunarodnih standarda. Štaviše, oni ne mogu i ne treba da preuzmu odgovornost za obrazovni sistem Srbije.

POBOLJŠANJA

Tržište radne snage Srbije se poboljšava, ali dinamika pozitivnih promena je trenutno usporena. Sa druge strane, broj novih međunarodnih kompanija koje su se pojavile na tržištu je porastao. Na tržištu se pojavio novi profesionalizam koji stvara nove stručnosti. Stopa nezaposlenosti se polako smanjuje, a tendencije nezaposlenosti menjaju. Vlada nastoji da podrži tržište radne snage različitim akcijama koje podstiču zapošljavanje. Osim toga, na tržištu se pojavio veći broj konsultanata za ljudske resurse i firmi za zapošljavanje kako bi pomogle nalaženje ljudi odgovarajuće stručnosti, ali i nudeći usluge kao što je razvoj organizacije i kadrova.

PREOSTALI PROBLEMI

Na tržištu još uvek nedostaju odgovarajući stručni kapaciteti kako u pogledu funkcionalnosti, tako i rukovođenja, u odnosu na formalno obrazovanje, iskustvo i prethodni angažman. Tražnja radne snage i broj kvalifikovanih kadrova su još uvek u raskoraku pošto nema dovoljne ponude radne snage da pokrije rastuće potrebe. Osim toga, ako posmatramo brojčane podatke o nezaposlenosti i primetimo veliki procenat ljudi sa nižim obrazovanjem, uočava se da je prekvalifikacija takođe potrebna. Isto tako, najviši prioritet je privući Srbe odgovarajuće stručnosti – one koji rade u inostranstvu i koji su stekli ključne kvalifikacije i poznavanje poslovanja u globalnim kompanijama – da se vrate u Srbiju. Strane kompanije ih sa zadovoljstvom postavljaju na najviša rukovodeća mesta, umesto da dovode strance.

Još uvek je prisutna potreba da se društveni partneri približe i uspostave tešniji dijalog i saradnju između međunarodnih kompanija i vlade, fakulteta, univerziteta i sindikata, kako bi obezbedili da su nastavni programi pravilno oblikovani prema novom tržištu radne snage. Savet je zainteresovan da uzme učešće u ovim dijalozima.

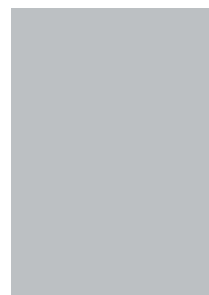
PREPORUKE SAVETA

- Uspostavljanje redovnih kontakata između Saveta i Vlade, ministarstava obrazovanja i omladine, kao i univerziteta, kako bi se dobri obrazovni planovi i programi mogli prilagoditi i uskladiti sa potrebama tržišta radne snage – predstavnici dekanata zajedno sa predstavnicima studenata;
- Obezbediti forum za stručnjake ljudskih resursa koji nastoje da unaprede svoj profesionalni i lični razvoj. Programi, mreže i usluge podrške, koje omogućavaju stranim kompanijama da daju osmišljen doprinos složenom i dinamičnom svetu ljudskog kapitala;
- Zajednički aktivni angažman Saveta i Ministarstva za dijasporu kako bi se visoko kvalifikovana i obrazovana radna snaga koja se trenutno nalazi u inostranstvu privukla da se vrati u Srbiju;
- Uspostaviti sistem izdavanja licenci za profesionalce ljudskih resursa. Taj sistem treba da izrade nezavisne stručne organizacije, a da ga podrže nadležna ministarstva.

PRAVNI OKVIR

Zakonodavna aktivnost u Srbiji je tokom prošle godine bila usporena u značajnoj meri. Izbori za republički parlament su održani u januaru 2007. godine, ali Vlada nije bila formirana do maja 2007. godine. Nakon manje od 10 meseci ova Vlada biva raspuštena, a novi parlamentarni izbori se ponovo održavaju na proleće 2008. godine. U trenutku dok se piše Bela knjiga, nova Vlada je tek formirana, dok nijedan zakon nije usvojen u republičkom parlamentu od početka tekuće godine, osim onih koji se odnose na izbor nove Vlade.

Politička situacija je uticala na to da proces usvajanja mnogobrojnih zakona bude zaustavljen u parlamentu, koji se više bavio političkim pitanjima nego reformama. Neki bitni zakoni su bili usvojeni krajem 2007. godine, kao što su zakoni koji se odnose na Predsednika Republike, vojsku i odbranu Srbije, kao i na Ustavni sud Srbije.

Potpisivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa Evropskom Unijom u aprilu 2008. godine, omogućava Srbiji da započne sistemske reforme i uskladi svoje zakonodavstvo kao i primenu zakona sa standardima koji važe u EU. Ostaje da se vidi koliko će biti političke volje za ovaj proces. Srbija se nalazi na važnoj prekretnici, birajući između brzog priključenja EU i nešto sporijeg, ali ipak sigurnog puta ka istom cilju.

Istovremeno, pravni okvir se i dalje odlikuje nedostacima u sprovođenju zakona. Većina problema vezanih za primenu zakona proističe iz nejasne formulacije odredbi samih zakona. Osim toga, podzakonski akti se ne donose u zakonom predviđenim vremenskim rokovima, a u nekim slučajevima uopšte ne bivaju usvojeni. Podzakonske akte donosi Vlada, te oni često oslikavaju političke stavove trenutnog sastava Vlade, pre nego izvorni duh samog nacrtu zakona. To u nekim slučajevima vodi ka kontradiktornim i nepredvidivim situacijama.

Suočeni sa nedostatkom tehničkih i ljudskih kapaciteta, sudovi i administrativni organi nisu u stanju da obavljaju svoje aktivnosti pravilno i blagovremeno. Sve to prouzrokuje problematičnu primenu zakona i dugotrajne sudske procese, tokom kojih se često probijaju zakonom propisani rokovi.

AGENCIJA ZA PRIVREDNE REGISTRE

STANJE

Agencija za privredne registre osnovana je zakonom o Agenciji za privredne registre kako bi sprovela odredbe Zakona o registraciji privrednih subjekata i novog o Zakona o privrednim društvima, kao i Zakona o finansijom lizingu i Zakona o zalozi na pokretnim stvarima koje se upisuju u registar.

Svi ovi zakoni doneti su kako bi se otpočela reforma koja bi omogućila stranim investitorima veoma brzo otpočinjanje obavljanja delatnosti u Republici Srbiji. Od samog početka bilo je jasno da se radi samo o delu reforme, pošto je otpočinjanje obavljanja delatnosti vezano i za mnoge druge sudске i administrativne organe od kojih početak rada privrednog subjekta zavisi.

Osnovna delatnost ove Agencije je da registruje podatke u poverenim registrima, da ih formira kao centralizovane, elektronske i javne baze podataka, i da nad njima vrši nadzor. Radi smanjenja sive ekonomije i korupcije, svi podaci registrovani kod Agencije su na sajtu Agencije besplatno javno dostupni.

Agencija za privredne registre je primer uspešne reforme, i to po registrima:

Registar privrednih društava

Od početka rada 1. januara 2005. godine Agencija je uspela da prevede iz sudskog registra sva aktivna i neaktivna postojeca privredna društva, (73.000 aktivnih i 160.000 neaktivnih) a da u isto vreme ne napravi nikakav zastoj u osnivanju novih, brisanju, kao ni u radu na promenama kod postojećih društava. Sve vrste registracija, osnivanje, promene i davanje izvoda i potvrda iz registra uvek su se kretale u okviru zakonskog roka od najpre 10 pa zatim 5 dana, da bi se danas gotovo sve registracije obavljale za 1–3 dana. Danas ima preko 100.000 privrednih društava. Za strane investitore je zanimljiv podatak da je samo prošle godine osnovano 12.350 novih privrednih društava, a da je u čak 3.100 osnivača ili suosnivača bilo strano pravno ili fizičko lice.

Registar preduzetnika

Od početka rada 1. januara 2006. godine Agencija je uspela da prevede iz registara 164 opštinskih administrativnih orga-

na, koji su ih do tada vodili, 165.000 aktivnih preduzetnika. U trenutku otpočinjanja rada ovog registra zakonski rok za osnivanje je bio samo pet dana. Danas se osnivanje preduzetnika odvija uglavnom za jedan, a najviše za četiri dana. Za strane investitore preduzetnici su zanimljivi samo za poslovanje, ali ne i za ulaganje, o čemu će kasnije biti više reči.

Podregistar finansijskih izveštaja

Na veoma jednostavan način, u okviru podataka o samim privrednim subjektima Agencija vodi i segment registrovanih podataka koji se odnose na finansijske izveštaje. Agencija poseduje podatke o stanju poslovanja u 2005. i 2006. godini za sva privredna društva i za one preduzetnike za koje Zakon o računovodstvu i reviziji to zahteva. U maju 2008. godine takođe su objavljeni podaci za 2007. godinu.

Registar finansijskog lizinga

Finansijski lizing je od samog početka 01.01.2005. godine veoma uspešan registar svih ugovora o lizingu koji su zaključeni ne samo od početka rada Registra, već i godinu dana pre njegovog formiranja. Osim što pruža pravnu sigurnost, on daje i odlične statističke podatke o tome iz kojih zemalja najviše potiče roba koja se kupuje na lizing, kao i o strukturi lizinga, koja pokazuje da se iz godine u godinu sve više iz inostranstva pribavljaju mašine za proizvodnju, a sve manje luksuzna i potrošna roba. Trenutno ima 61.658 registrovanih ugovora o finansijskom lizingu.

Registar založnog prava na pokretnim stvarima koje se upisuju u registar

Ovaj Registar funkcioniše od avgusta 2005. godine. On je u potpunosti prihvatio novinu koju omogućavaju elektronski registri da se ručna zaloga više ne ostvaruje predajom stvari, već upisom u javno dostupni registar. Na ovaj način omogućen je visok nivo sigurnosti poveriocima, uglavnom bankama i drugim finansijskim institucijama. Kao i kod drugih registara svi podaci su dostupni uključujući informacije o poveriocu, dužniku, vlasniku stvari, visini duga, dužini trajanja zaloge, kao i redosledu založnih poverilaca. Upisuje se i zakonska i privatna zaloga. Trenutno je upisano 23.297 ugovora o zalozi.

POBOLJŠANJA

Agencija za privredne registre ostala je jedini deo administrativnog sistema otpočinjanja delatnosti koji je podvrgnut reformi, a u kome je reforma uspešno okončana, i to prema pokazateljima brojnih međunarodnih organizacija. Agencija takođe ulaže napore da podstakne reforme u drugim državnim institucijama.

Tokom 2007. godine izrađena je mnogo bolja internet prezentacija pogodnija za korisnike, a deo prezentacije je dostupan i na engleskom jeziku. Agencija je krajem 2007. godine u potpunosti omogućila da se stave u funkciju dva nova podregistra u okviru registra privrednih subjekata, a to su Registar podsticajnih sredstava (u kome bi bile registrovane sve jednokratne investicije u započinjanje delatnosti, bilo da su domaće ili strane, i bilo da su u obliku donacija ili podsticajnih kredita), kao i Registar stranih ulaganja, koji ne bi registrovao samo ulaganja stranih pravnih i fizičkih lica u privredna društva, već i sva druga ulaganja – u nepokretnosti, direktne investicije i sl.

Agencija takođe pokušava da oformi jednošalterski sistem u kome bi što više aktivnosti potrebnih za otpočinjanje delatnosti moglo da se započne pred Agencijom. To podrazumeva aktivnosti kao što su: podnošenje zahteva za dobijanje licenci i odobrenja – kada su potrebna, dobijanje poreskog identifikacionog broja, prijavljivanje za socijalno osiguranje, pa čak i otvaranje računa u banci.

Agencija takođe, u skladu sa mogućnostima, učestvuje u aktivnostima izmene zakonodavstva koje se na nju neposredno ili posredno odnosi. Agencija prati sve nepravilnosti sa kojima se susreće kroz svoju delatnost i pokušava da ih ispravi.

PREOSTALI PROBLEMI

Osnovni problem je u tome što nedostaje suštinska dobra volja okoštalog administrativnog sistema da se odrekne nepotrebne papirologije, obrazaca u kojima se popunjavaju uvek isti podaci, brojnih potpisa i beskrajnog pečatiranja. Naročito veliki problem je odbijanje svih administrativnih organa da izbace svoje komplikovane, nepouzdate i uvek različite brojeve i da prihvate samo jedan identifikacioni broj privrednog

subjekta – a to po našem mišljenju treba da bude matični broj koji generiše Zavod za statistiku, i koji ima najmanji, gotovo slučajni procenat pogreške. Agencija za privredne registre je prihvatila ovaj broj kao svoj registracioni broj, i time izbacila bar jedan broj privrednog subjekta iz sistema.

Takođe, Poreska uprava nije spremna da se odrekne lične dolede poreskog identifikacionog broja za privredna društva, ali postoji nada da će omogućiti da se taj broj za preduzetnike nađe već u rešenju o osnivanju. Uzimajući u obzir veliki broj postojećih preduzetnika, ovo je značajan korak napred. Navodno takav sporazum postoji od decembra 2007. godine, ali bez jasne naznake kada će se pristupiti realizaciji.

Dalji problem je u tome što banke, odnosno Narodna banka Srbije, previše rigidno tumače Zakon o sprečavanju pranja novca. Ovaj zahtev, kao nigde u svetu i bez zakonskog osnova, znatno otežava da strani investitor otvori račun u banci, a od skoro i privremeni račun za uplatu osnivačkog kapitala, jer podrazumeva da se dokaže sled osnivačevih osnivača, sve dok se ne dođe do fizičkog lica na kraju lanca.

I najzad, smatramo da je najveći problem u tome što u Srbiji, kao ostatak socijalističkog načina privređivanja i postojanja društvene svojine, i dalje postoji oblik organizovanja privrednog subjekta koji se naziva preduzetnik – ali ne kao pravno lice, već fizičko lice koje samostalno obavlja delatnost, koje se registruje i dobija neke attribute pravnog lica. Ovo zbunjuje strane investitore jer je sva imovina tog entiteta zapravo lična imovina preduzetnika, bez obzira da li služi za obavljanje privredne delatnosti. Smatra se da bi čak 80.000 tih preduzetnika ispunjavalo kriterijume da budu mikro ili malo preduzeće, a da bi i do 10.000 njih moglo da se odmah svrsta u srednja preduzeća. Jasno je koliko bi to promenilo privrednu sliku i klimu Srbije i koliko bi prostor otvorilo za strane investicije, s obzirom da ni jedan strani investitor ne želi da ulaže u nečiju ličnu imovinu, a ni jedan donator ili kreditor ne želi da finansira takav neodređeni entitet.

PREPORUKE SAVETA

- Poveravanje svih novih privrednih registara i evidencija Agenciji, koja za to ima kapaciteta i stečenog iskustva;
- Učešće Agencije u zakonodavnoj aktivnosti potpunog ukidanja Zakona o preduzetnicima;
- Učešće Agencije u regulisanju statusa preduzetnika, kao i u uvođenju mikro privrednih društava, koja sada nisu predviđena zakonom;
- Podsticanje boljeg povezivanja Agencije sa drugim administrativnim organizacijama radi formiranja jednošalter-skog sistema. Može se uzeti primer Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije, koja je sprovela reforme donevši samo jedan zakon kojim su izmenjeni odgovarajući članovi u čak 20 različitih zakona, na taj način uvodeći jedno-šalterski sistem.

ZAKON O PRIVREDNIM DRUŠTVIMA

STANJE

Važeći Zakon o privrednim društvima je donet 2004. godine. Usklađivanja sa starim zakonom su završena 2005. godine, sa izuzetkom odredaba koje se tiču privrednih društava u društvenoj svojini, koja ulaze u proces privatizacije. Zakon od tada nije menjan.

Zakon o privrednim društvima se primenjuje na registraciju i upravljanje privrednim društvima, dok se posebni zakoni primenjuju kada su u pitanju bankarstvo, osiguranje, finansijski lizing i kotacija na berzi. U navedenim oblastima, Zakon o privrednim društvima se primenjuje samo kao dopunski ili na onim mestima gde se posebni zakoni pozivaju na njega.

Postoji potreba da se važeći Zakon o privrednim društvima prilagodi drugim propisima i razvoju tržišta u zemlji. Naime, sukob odredaba Zakona o privrednim društvima i Zakona o tržištu hartija od vrednosti i drugih finansijskih instrumenata (što je detaljnije predstavljeno u delu o trendovima kretanja na tržištu hartija od vrednosti), preti da uspori razvoj privrednih društava i tržišta u Srbiji. Sukobi i potrebne izmene Zakona o privrednim društvima će biti navedeni u delu sa preporukama.

Opšti pregled

Zakon o privrednim društvima predviđa četiri oblika u kojima jedno privredno društvo može biti organizovano. To su:

- Ortačko društvo;
- Komanditno društvo;
- Društvo s ograničenom odgovornošću; ili
- Akcionarsko društvo.

Zakon ne predviđa minimalni iznos osnivačkog kapitala za ortačko društvo i komanditno društvo. Ortaci/osnivači snose potpunu materijalnu odgovornost za obaveze društva. Komanditna društva gotovo da ne postoje u praksi, dok su ortačka društva nešto učestalija. Zakon predviđa potrebu postojanja najmanje dva osnivača kada su u pitanju ovi oblici organizovanja. Prema Zakonu o privrednim društvima, osnivači i vlasnici ovih privrednih društava mogu biti i pravna lica.

Kao posledica njegovih karakteristika, na osnovu lakoće funkcionisanja, kao i na osnovu činjenice da je potreban relativno mali osnovni kapital za osnivanje (500 EUR), društvo s ograničenom odgovornošću je ubedljivo najzastupljeniji oblik organizovanja u Srbiji. Zakon predviđa minimum od jednog, a maksimum od 50 lica, koja mogu biti članovi. U slučaju da postoji više od 50 članova društva s ograničenom odgovornošću, društvo bi moralo da promeni svoju pravnu formu iz društva s ograničenom odgovornošću u akcionarsko društvo.

Što se odgovornosti tiče, društvo s ograničenom odgovornošću snosi odgovornost prema svojim poveriocima samo svojom imovinom, a ne i imovinom svojih vlasnika. Jedini izuzetak postoji u slučaju kada vlasnici zloupotrebe društvo za nezakonite ili prevarne ciljeve („probijanje zida pravnog subjektiviteta preduzeća”).

Akcionarska društva mogu biti osnovana kao zatvorena (osnovni kapital mora biti barem 10.000 EUR) ili otvorena (za koja je značajno viši osnovni kapital neophodan, 25.000 EUR).

Zatvorena akcionarska društva su definisana kao društva čije se akcije izdaju samo njegovim osnivačima ili ograničenom broju drugih lica u skladu sa zakonom. Otvorena akcionarska društva su definisana kao društva za čiji je upis i uplatu akcija obavezan javni poziv bilo u trenutku osnivanja ili u bilo kom trenutku nakon osnivanja. Kako domaća tako i strana lica mogu biti osnivači akcionarskog društva. Prednosti važećeg Zakona o privrednim društvima su:

- Napisan je u skladu sa Direktivama Evropske unije koje se tiču privrednih društava;
- Postupak osnivanja i registracije je pojednostavljen;
- Niz odredaba Zakona o privrednim društvima ima pozitivni karakter, dozvoljavajući samim društvima da urede svoje unutrašnje odnose slobodno, bez mnogo strogih ograničenja;
- Iznos osnovnog kapitala za društva s ograničenom odgovornošću (najučestaliji oblik društva u Srbiji) je veoma nizak.

Stranim pravnim licima je dozvoljeno da otvaraju predstavništva u Srbiji. Predstavništva se registruju pri Agenciji za privredne registre. Ona nemaju pravni subjektivitet i ne mogu obavljati privredne aktivnosti unutar Srbije, ali mogu da se koriste za marketinške, i svrhe pružanja pomoći društvu koje predstavljaju, prilikom zaključivanja poslova u Srbiji. S druge strane, strana pravna lica takođe mogu osnovati ogranke, kojima je dozvoljeno poslovanje unutar Srbije.

PREOSTALI PROBLEMI

- Kao što je ranije pomenuto, akcionarska društva imaju obavezne uslove za kotaciju. Međutim, berzanska pravila, koja detaljno propisuju proces kotacije, imaju veoma stroge kriterijume za prijem na listinge A i B. Zbog toga

akcijama privrednih društava se trguje na „vanberzanskom tržištu“ jer većina privrednih društava u Srbiji ne ispunjavaju neophodne kriterijume za prijem na listinge A i B. Tako da se zatvorena akcionarska društva koja se transformišu u otvorena akcionarska društva obično nađu u teškoćama sledeći Zakon. Ovaj sukob zakona/propisa smešta privredna društva u neregulisano „vanberzansko tržište“, što u daljem dejstvu podriva zakonski, i cilj tržišta da javnost bude informisana o kotaciji. Ovi problemi takođe pružaju priliku za manipulaciju.

- Prilikom registracije promena u osnivačkom kapitalu, akcionarska društva se obično nađu u poziciji da se vrte u krug između Centralnog registra i Agencije za privredne registre.

PREPORUKE SAVETA

- Preporučujemo da se Zakon o tržištu hartija od vrednosti i drugih finansijskih instrumenata uskladi sa Zakonom o privrednim društvima i da podzakonski akti Komisije za hartije od vrednosti i berzanska pravila takođe urede ova pitanja;
- Preporučujemo usklađivanje Pravila centralnog registra sa pravilima Agencije za privredne registre u cilju jasnog određivanja postupka registracije;
- Odredbe Zakona o privrednim društvima koje se tiču statusa društva, kao i one koje se tiču spajanja i sticanja, bi trebalo dopuniti radi jasnoće i detaljnije regulacije, s obzirom da su postojeće odredbe nejasne i šture, što prouzrokuje niz problema u praksi.

TRENDOWI NA TRŽIŠTU HARTIJA OD VREDNOSTI

NACRT IZMENA ZAKONA O TRŽIŠTU HARTIJA OD VREDNOSTI I DRUGIH FINANSIJSKIH INSTRUMENATA

STANJE

Zakon o tržištima hartija od vrednosti i finansijskih instrumenata (Službeni glasnik 47/2006) koji je donesen 10. juna 2006. primenjuje se od 11. decembra 2006. godine. Zakon reguliše početni postupak javne ponude ostavljajući mnoge zakonske prepreke za primenu prvog javnog nuđenja, od kojih su glavne:

- Nedostatak pravila koja bi omogućavala zajedničku prodaju postojećih i novoemitovanih akcija;
- Nemogućnost izrade knjige (vezano za Zakon o privrednim društvima);
- Primena prvog javnog nuđenja zahteva promenu Zakona o hartijama od vrednosti i Zakona o privrednim društvima, kao i podzakonskih akata Komisije za hartije od vrednosti i pravila Beogradske berze.

Nijedna od srpskih firmi nije još uvek sprovedla prvo javno nuđenje akcija na Beogradskoj berzi. Objavljeno je da će Tigar Pirot vršiti prvo javno nuđenje, međutim to nikada nije sprovedeno.

U njegovoj Informaciji o konceptu privatizacije velikih javnih preduzeća, preduzeća koja obavljaju delatnosti od zajedničkog interesa i preduzeća sa državnim kapitalom, za period od 2008. do 2010, Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja Republike Srbije je predložilo prvo javno nuđenje kao metod privatizacije provajdera telekomunikacionih usluga „Telekom Srbija“, JP „Elektroprivreda Srbije“, Aerodroma „Nikola Tesla“ i farmaceutskog preduzeća „Galenika“.

Da bi rešili neka od pitanja vezanih za prvo javno nuđenje, odnosno organi, tj. Ministarstvo finansija u saradnji, kako pretpostavljamo, sa Ministarstvom ekonomije i regional-

nog razvoja, Komisijom za hartije od vrednosti i Beogradskom berzom, pripremilo je nacrt i objavilo na svoj internet prezentaciji nacrt izmena Zakona o tržištu hartija od vrednosti i drugih finansijskih instrumenata.

POBOLJŠANJA

Nacrt izmena zakona pruža mogućnost da investitori upišu i uplate kako novoemitovane tako i postojeće hartije od vrednosti, putem javnog nuđenja hartija od vrednosti. Ovo znači da predmet ponude mogu da budu novoemitovane i postojeće akcije, kao i samo novoemitovane ili samo postojeće akcije.

Pored toga, nacrt izmena daje novu definiciju javne ponude u skladu sa direktivama EU, dok se definicije primarnog i sekundarnog javnog nuđenja brišu. Naime, izmenjen zakon osporava javno nuđenje hartija od vrednosti kao „javno nuđenje koje je usmereno neodređenom broju lica da upišu i uplate novoemitovane hartije od vrednosti i/ili upišu i uplate postojeće hartije od vrednosti“. Javno preduzeće u smislu nacrta izmena Zakona jeste „pravno lice koje je izvršilo javno nuđenje hartija od vrednosti neodređenom broju lica pri izdavanju hartija od vrednosti, ili za koje je vršeno javno nuđenje, putem javnog poziva u skladu sa prospektom koji je odobrila Komisija za hartije od vrednosti“.

U skladu sa nacrtom izmena, emitent je obavezan da pripremi prospekt za izdavanje akcija na način da prospekt obuhvata postojeće i novoizdate hartije od vrednosti. Ovo nije slučaj samo kada su i postojeće i novoemitovane hartije od vrednosti obuhvaćene javnom ponudom, već takođe i u situaciji kada se na taj način nude samo novoemitovane hartije od vrednosti (pod uslovom da su postojeće hartije od vrednosti iste vrste i klase kao i hartije od vrednosti koje se nude pomoću prospekta). Ovim se pružaju bolje informacije investitorima.

Nacrt izmena uvodi preliminarno obaveštavanje kao zame-nu za preliminarni prospekt koji postoji na osnovu trenutno važećeg Zakona. U slučaju ponude na osnovu preliminar-nog obaveštenja, javno nuđenje može da se sprovodi bez prethodnog odobrenja od strane Komisije za hartije od vrednosti. Preliminarno obaveštenje, kao i sve izmene istog, samo treba da se dostave Komisiji za hartije od vrednosti, tj.

Komisija treba da ima uvid u predmetnu dokumentaciju, ali ih ne odobrava.

Preliminarno obaveštenje u određenoj meri daje mogućnost za „izradu knjige“. Naime, preliminarno obaveštenje treba da sadrži sve podatke koji će biti objavljeni u prospektu, ali može da sadrži podatke vezane za cenu i da pruža opseg cene (minimalna/maksimalna cena) ili fiksni iznos, i takođe može, ako je moguće, da sadrži podatke o kamatnoj stopi i potpisniku emisije. Ovo bi trebalo da omogući, pre stvarnog upisa i plaćanja hartija od vrednosti, da se sprovede neka vrsta istraživanja tržišta i „ispitivanje“ među zainteresovanim investitorima da bi se utvrdila optimalna/adekvatna cena hartije od vrednosti na osnovu, pre svega, potraživanja i time omogući potpuno uspešnu i zadovoljavajuću prodaju hartija od vrednosti.

Pored toga, nacrt izmena:

- Usklađuje status Komisije za hartije od vrednosti i njenih mera nadzora sa EU direktivama i IOSCO standardima o nezavisnosti regulatornog tela;
- Briše obavezu dobijanja saglasnosti Narodne banke Srbije za trgovinu hartijama od vrednosti stranog pravnog lica; i
- Omogućava „umrežavanje“ između prodavca i kupca akcija.

PREOSTALI PROBLEMI

- Pravila prvog nuđenja nisu dovoljno jasna. Naime, nacrt predviđa da preliminarno obaveštenje treba jasno da iznese da sadržana informacija nije potpuna, da može da bude dopunjena i da se hartije od vrednosti ne mogu prodati, kao i da ne može da se daje nikakva potvrda upisa na osnovu preliminarog obaveštenja, a istovremeno navodi da može da se vrši nuđenje hartija od vrednosti na osnovu istog. Verovatno je namera bila da se omogući trgovanje hartijama od vrednosti na osnovu preliminarog obaveštenja, a da se naknadni upis i plaćanje hartija od vrednosti vrši u skladu sa prospektom (koji treba da odobri Komisija za hartije od vrednosti);

- Konačna prodaja tj. konkretan upis i plaćanje hartija od vrednosti se i dalje vrši na osnovu fiksne cene koja je sadržana u prospektu koji odobrava Komisija za hartije od vrednosti. Istovremeno ostaju da važe pravila o određivanju cena u odnosu na novo emitovanje akcija koje određuje Zakon o privrednim društvima, tako da postoji kolizija dva zakona u tom pogledu, ili opseg cena koji će biti obuhvaćen preliminarnim obaveštenjem može da se uspostavi samo unutar granica koje je odredio Zakon o privrednim društvima;

- Nedostatak podzakonskih akata potrebnih za primenu prvog javnog nuđenja.

PREPORUKE SAVETA

- Nacrt izmena treba da bude precizniji u odnosu na preliminarno obaveštavanje;
- Treba omogućiti izradu knjiga u maksimalnoj mogućoj meri;
- Kada se jednom u Skupštini donese Zakon dodatna objašnjenja i razjašnjenja instrumenata treba da se uvedu navedenim izmenama i treba da budu sadržana u podzakonskim aktima koje treba da usvoje i Komisija za hartije od vrednosti i Beogradska berza;
- Pravila o određivanju cena za emisiju akcija ne treba da definiše Zakon o privrednim društvima, ili ih izuzeti u slučaju da se uvodi prvo javno nuđenje.

ZAKON O PREUZIMANJU AKCIONARSKIH DRUŠTAVA

STANJE

Zakon o preuzimanju akcionarskih društava stupio je na snagu 10. juna 2006. Zakon temeljnije reguliše ponudu za preuzimanje nego što je to bio slučaj ranije. Međutim, ostaju i dalje nerešena određena pitanja vezana za postupak preuzimanja.

POBOLJŠANJA

Zakon štiti manjinske akcionare ciljnog društva, predviđa jednake uslove za sve učesnike u ponudi za preuzimanje i obezbeđuje utvrđivanje cene u skladu sa tržišnim principima.

Izmene Pravilnika o sadržaju i obliku ponude za preuzimanje koji je usvojila Komisija za hartije (SEC) od vrednosti stupile su na snagu 2. aprila 2008. (Službeni glasnik Republike Srbije, br. 30/2008). U skladu sa izmenjenim Pravilnikom ponuđač više nije obavezan da prilaže odobrenje Komisi-

sije za zaštitu konkurencije (CPC) sa svojim zahtevom za odobrenje radi objavljivanja ponude za preuzimanje, već umesto toga može da priloži dokaz o podnošenju Komisiji za zaštitu konkurencije. Ova odredba takođe važi za konkurentnu ponudu za preuzimanje.

PREOSTALI PROBLEMI

- Primena pravila TOB (Komisije za preuzimanje) kako je navedeno u Zakonu o preuzimanju ograničena su određenim brojem izuzetaka.
- Uslovi predviđeni Zakonom su suviše restriktivni. Naime, ponuđač treba da podnese zahtev Komisiji za hartije od vrednosti na odobrenje ponude za preuzimanje jedan dan nakon objavljivanja namere da se podnese ponuda za preuzimanje.
- U slučajevima gde konkurentne ponude za preuzimanje dovedu do koncentracije, dovoljan je dokaz o podnošenju zahteva CPC. Međutim, priprema dokumentacije potrebne za podnošenje zahteva CPC je često zahtevna tako da ponuđač nije u stanju da podnese zahtev pre roka za zahtevanje odobrenja Komisije za hartije od vrednosti radi objavljivanja svoje ponude.

PREPORUKE SAVETA

- Broj izuzetaka naveden u Zakonu o preuzimanju treba da se suzi;
- Treba utvrditi period od 5 radnih dana za podnošenje dokumenata TOB Komisiji za hartije od vrednosti nakon objavljivanja namere o preuzimanju;
- Konkurentna ponuda za preuzimanje ne treba da bude vezana za odobrenje CPC za sprovođenje koncentracije.

PREUZIMANJE MANJINSKOG PAKETA AKCIJA

STANJE

Procedura za sticanje prava svojine na akcijama akcionarskog društva privatizovanog putem javne prodaje je regulisana:

- Zakonom o tržištu hartija od vrednosti i drugih finansijskih instrumenata, koji uređuje mogućnost trgovine akcijama isključivo na organizovanom tržištu (Beogradska berza);
- Zakonom o preuzimanju akcionarskih društava (u daljem tekstu: Zakon o preuzimanju), koji reguliše obaveze sticaoaca koji stiče 25% ili više akcija sa pravom glasa unutar određenog otvorenog akcionarskog društva;
- Zakonom o pravu na besplatne akcije i novčanu nadoknadu koju građani ostvaruju u postupku privatizacije (u daljem tekstu: Zakon o pravu na besplatne akcije).

Obaveza objavljivanja ponude za preuzimanje

Većinski akcionar otvorenog akcionarskog društva koji bi bio zainteresovan za kupovinu akcija manjinskih akcionara, to bi mogao da učini na organizovanom tržištu (Beogradska berza) od akcionara koji hoće da mu prodaju akcije, u kom slučaju bi on bio automatski obavezan da objavi ponudu za preuzimanje u skladu sa Zakonom o preuzimanju.

Naime, član 6 Zakona o preuzimanju propisuje da:

„Lice koje stekne akcije ciljnog društva, kojima zajedno s akcijama koje već ima, prelazi 25% od ukupnog broja glasova koje daju akcije s pravom glasa ciljnog društva, obavezno je da o sticanju odmah, istovremeno obavesti organizacioni oblik organizovanog tržišta na kome se trguje akcijama ciljnog društva, Komisiju i ciljno društvo i objavi ponudu za preuzimanje, pod uslovima i na način određen ovim zakonom.“

Ukoliko je na osnovu ponude za preuzimanje, stečeno manje od 75% od ukupnog broja akcija sa pravom glasa cilj-

nog društva, svako dalje sticanje od strane istog lica povlači njegovu obavezu da objavi ponudu za preuzimanje.

Ukoliko, na osnovu ponude za preuzimanje, lice stekne više od 75% akcija sa pravom glasa, obavezno je da objavi novu ponudu za preuzimanje, samo nakon što stekne 5% dodatnih akcija sa pravom glasa ciljnog društva ili najmanje 3% akcija sa pravom glasa u toku perioda od 18 uzastopnih meseci.

Prinudna prodaja

Većinski akcionar je ovlašćen da izvrši preuzimanje u potpunosti, tj. da istisne manjinske akcionare pod uslovima predviđenim Zakonom o preuzimanju (Član 34) kao i Zakonom o privrednim društvima (Član 447):

Akcionar koji u postupku preuzimanja javnom ponudom otkupi najmanje 95% akcija ciljnog društva ima pravo da „istisne“ manjinske akcionare (nesaglasni akcionari), u roku od 120 dana od isteka roka za prihvatanje ponude za preuzimanje, a pod istim uslovima kao u javnoj ponudi za preuzimanje.

Obrnuto, akcionari koji nisu prihvatili ponudu za preuzimanje, mogu prinuditi većinskog akcionara da kupi njihove akcije. Takav zahtev može biti podnet u roku od 180 dana od dana sticanja 95% akcija od strane većinskog akcionara (Član 35. Zakona o preuzimanju i Član 448. Zakona o privrednim društvima).

Ograničenja

U slučajevima kada su tokom privatizacije društva neke od akcija društva evidentirane u Privatizacionom registru (privatizacija putem javne prodaje) i u odsustvu odluke Agencije za privatizaciju da proda akcije iz portfelja Privatizacionog registra, ponuda za preuzimanje se najčešće odnosi na zanemarljiv broj akcija (većinom u svojini zaposlenih u društvu).

Osim toga, zabranjeno je pretvaranje otvorenog akcionarskog društva, koje ima akcije u Privatizacionom registru, u društvo sa ograničenom odgovornošću do okončanja postupka sticanja/prodaje svih akcija tog društva u skladu sa Zakonom o pravu na besplatne akcije.

POBOLJŠANJA

Nedostatak osnovnih uslova za izvršenje ponude potpunog preuzimanja (istiskivanja) kao i u vezi sa tim promene oblika otvorenog akcionarskog društva u društvo sa ograničenom odgovornošću, u slučajevima kad je bilo koji procenat akcija društva upisan u Privatizacioni registar (Akcijski fond), je delimično otklonjen na samom kraju 2007. godine kada je usvojen Zakon o pravu na besplatne akcije i novčanu nadoknadu koju građani ostvaruju u postupku privatizacije.

Do ove godine, Privatizacioni registar (Akcijski fond) nije mogao postupati sa akcijama iz svog portfelja pre usvajanja propisa o raspodeli akcija, preostalih posle privatizacije, građanima koji nisu ranije učestvovali u postupku raspodele akcija u postupku privatizacije.

Zakon o pravu na besplatne akcije, koji važi od januara 2008. godine, uređuje ostvarivanje prava građana na novčanu nadoknadu po osnovu prodaje akcija ili udela evidentiranih u Privatizacionom registru koji se vodi u skladu sa Zakonom o privatizaciji i prenos bez naknade akcija preduzeća i privrednih društava koja su određena ovim Zakonom.

Nadalje, Zakon (Član 12) određuje da se akcije otvorenog akcionarskog društva prodaju:

- na organizovanom tržištu;
- prihvatanjem ponude za preuzimanje;
- javnim nadmetanjem (aukcijom).

Takođe, izuzetno, akcije mogu da se prodaju i putem prikupljanja ponuda.

Zakonom se ovlašćuje Agencija za privatizaciju da odlučuje o načinu prodaje akcija i uslovljava da cena po akciji, po kojoj Akcijski fond prodaje akcije ne može biti manja od cene po akciji koju je platio kupac kapitala u postupku privatizacije.

Zakonom se obavezuje Akcijski fond (kome su dostavljene sve akcije Privatizacionog registra) da proda sve akcije do 31. decembra 2008. godine odnosno najkasnije u roku od 6 meseci od dana prenosa akcija, odnosno udela, u Privatizacioni registar, ako su akcije, odnosno udeli, preneti u Privatizacioni registar posle 30. juna 2008. godine.

Zabrana pretvaranja otvorenih akcionarskih društava u zatvorena akcionarska društva ili društva sa ograničenom odgovornošću je jasno definisana Članom 14. Zakona o pravu na besplatne akcije i ostaje do okončanja postupka prodaje svih akcija tog društva u skladu sa ovim zakonom.

PREOSTALI PROBLEMI

Uslov za preuzimanje, sticanje 95% putem ponude za preuzimanje, može biti neostvariv u slučaju da Agencija za privatizaciju odluči da proda sve akcije upisane u Privatizacioni registar drugačije nego prihvatanjem ponude za preuzimanje objavljene od strane većinskog akcionara.

U pogledu postupka preuzimanja, još uvek su neefikasna sredstva za prevenciju različitih špekulacija koje se mogu pojaviti na tržištu hartija od vrednosti.

PREPORUKE SAVETA

- Imajući u vidu da je Zakon o pravu na besplatne akcije i novčanu nadoknadu koju građani ostvaruju u postupku privatizacije skoro usvojen, preostaje da se sprovede od strane ovlašćenih subjekata i institucija;
- Ipak, preporučuje se da se prodaja akcija putem prihvatanja ponude za preuzimanje upućene od strane većinskog akcionara po ceni ne manjoj od cene postignute u postupku privatizacije, do datuma koji utvrdi Agencija za privatizaciju (ali ne manje od 6 meseci), odredi kao način prodaje akcija otvorenog akcionarskog društva.

NACRT ZAKONA O SEKURITIZACIJI

STANJE

Narodna banka Srbije je 15. januara 2008. na svojoj internet prezentaciji objavila nacrt Zakona o sekuritizaciji.

Nacrt koji se nalazi na internet prezentaciji NBS rezultat je pažljivog razmatranja svih komentara i predloga datih na prvi nacrt Zakona o sekuritizaciji. Svrha ovog Zakona je uspostavljanje uslova za dalji razvoj finansijskog tržišta u Republici Srbiji uz istovremeno obezbeđenje održive finansijske stabilnosti.

POBOLJŠANJA

Nacrtom se reguliše postupak sekuritizacije potraživanja, uspostavljanje i rad društava za upravljanje sekuritizacionim fondovima i nadgledanje sekuritizacije.

Nacrtom se sekuritizacija definiše kao tehnika upravljanja finansiranjem i rizikom, kojom nalogodavac prenosi objedinjena tekuća ili buduća potraživanja na društvo za upravljanje sekuritizacionim fondovima, koja služe kao osnova za izdavanje hartija od vrednosti obezbeđenih sredstvima i/ili prenosom kreditnog rizika koji je vezan za ta potraživanja na osnovu datih garancija ili zaključenih ugovora o finansijskim derivatima. Takođe, pravi se razlika između dve vrste sekuritizacije: (a) „sekuritizacije stvarne prodaje“ gde nalogodavac prenosi objedinjena tekuća i buduća potraživanja na društvo za upravljanje sekuritizacionim fondovima na osnovu čega društvo emituje hartije od vrednosti obezbeđene sredstvima za prodaju investitorima, i (b) „sintetičke sekuritizacije“ gde nalogodavac ne prenosi potraživanja nego kreditni rizik vezan za objedinjena tekuća i buduća potraživanja na osnovu datih garancija ili zaključenih ugovora o finansijskim derivatima. Očekuje se da će Komisija za hartije od vrednosti odrediti dalju regulativu za sintetičku sekuritizaciju.

Lica koja mogu da deluju kao nalogodavci ograničena su na banke, društva za finansijski lizing i osiguravajuća društva sa sedištem u Srbiji ili inostranstvu.

Prenos potraživanja koja su predmet sekuritizacije sa nalogodavca na društvo za upravljanje obavljaće se na osnovu ugovora koji će se zaključiti u pisanoj formi, a potpisi ugovornih strana treba da se overe na sudu. Ugovor može da se napravi u stranoj valuti ukoliko su potraživanja koja su predmet sekuritizacije izražena u stranoj valuti i treba da se naplate u stranoj valuti, u skladu sa zakonom. Prenos potraživanja na društvo za upravljanje prati i istovremeni prenos podređenih prava i sredstava kolaterala kao što su: hipoteka, zaloga nad pokretnom imovinom, prava na kamatu, prava na prinudnu naplatu ugovorne kazne, prava prioritetne naplate, prava iz ugovora o garanciji i garancije, osim ukoliko je drugačije propisano ugovorom. Takođe je propisano da se ugovor mora dostaviti Komisiji za hartije od vrednosti u roku od 3 dana, a dužnik mora da se obavešti o ustupanju u roku od 15 dana.

Prenos potraživanja koja su predmet sekuritizacije izuzet je iz plaćanja poreza na dodatu vrednost.

Sekuritizacioni fond će predstavljati sredstva koja se sastoje od potraživanja koja su predmet sekuritizacije, podređenih prava i sredstava kolaterala prenetih na društvo za upravljanje zajedno sa potraživanjima, finansijskim sredstvima dobijenim naplatom tih potraživanja i privremenim investiranjem sredstava fonda, kao i ostalih potraživanja i sredstava ostvarenih u postupku sekuritizacije. Fondom upravlja društvo za upravljanje i njegova sredstva će se držati odvojeno od sredstava društva kao i sredstava ostalih fondova kojima upravlja ovo ili neko drugo društvo za upravljanje.

Društvo za upravljanje osnovaće se kao društvo sa ograničenom odgovornošću i mogu ga osnivati domaća i strana fizička i pravna lica. Ono može da obavlja isključivo delatnosti koje se odnose na sekuritizaciju potraživanja. Novčani deo osnovnog kapitala društva za upravljanje ne može biti manji od 100.000 evra u dinarskoj protivvrednosti. Komisija za hartije od vrednosti će davati dozvole za rad društvima za upravljanje.

Komisija će vršiti nadzor postupka sekuritizacije i rada društava za upravljanje, doneti podzakonska akta u okviru svojih ovlašćenja u cilju sprovođenja ovog zakona, vodiće registar radnih dozvola datih društvima za upravljanje i

obavljati ostale poslove koje su u njenoj nadležnosti, a u skladu sa ovim Zakonom.

- Nacrt Zakona o sekuritizaciji još uvek nije poslat na skupštinsku proceduru;

PREOSTALI PROBLEMI

- Još uvek nedostaju kaznene odredbe i prelazne i završne odredbe;

- Komisija za hartije od vrednosti treba da, odmah posle usvajanja Zakona o sekuritizaciji, donese potrebne propise za sprovođenje Zakona.

PREPORUKE SAVETA

- Savet pozdravlja pripremu nacrtu Zakona o sekuritizaciji i predlaže da se isti što je pre moguće stavi u skupštinsku proceduru;
- Nakon usvajanja Zakona, Komisija treba da donese potrebne propise za sprovođenje Zakona.

ZAKON O ZAŠTITI KONKURENCIJE

STANJE

Sadašnja verzija Zakona o zaštiti konkurencije (Zakon) je na snazi od septembra 2005. godine. Zakon je donet kao odgovor na zahteve usklađivanja sa pravom Evropske unije. Sadrži pravila o ponašanju na tržištu (u skladu sa članovima 81 i 82 Ugovora o Evropskoj zajednici) kao i pravila o kontroli koncentracija (na osnovu Regulative Evropske zajednice o kontroli koncentracija – EC Merger Regulation). Kako po strukturi, tako po sadržini, ovaj zakon prihvata osnovna rešenja i formulacije zakona zemalja „novih“ članica Evropske unije.

Zakon se primenjuje na sva društva (i sva njihova povezana lica koja pripadaju istoj korporativnoj grupi) čije radnje mogu uticati na konkurenciju na tržištu Srbije. Ovo praktično znači da se Zakon o zaštiti konkurencije primenjuje na sva društva koja su registrovana ili prodaju svoje proizvode u Srbiji i da sva ona moraju da ga poštuju.

Zakon obrađuje sledeće ključne oblasti:

- Zabranjeni sporazumi (doslovno preuzet tekst Člana 81. Ugovora o Evropskoj zajednici – Rimskog sporazuma);
- Zloupotreba dominantnog položaja (doslovno preuzet tekst člana 82 Ugovora o Evropskoj zajednici); i
- Kontrola koncentracija.

Zakon pored toga reguliše osnivanje, imenovanje članova i nadležnosti tela koje sprovodi Zakon – Komisija za zaštitu konkurencije (Komisija). Savet Komisije ima pet članova koje bira Narodna Skupština Srbije od deset kandidata nominovanih od strane pet predlagača (Vlada, Privredna komora Srbije, Advokatska komora i dva akademska udruženja). Imenovani članovi imaju mandat od pet godina, koji se može još samo jedanput produžiti.

Poslednji odeljci Zakona regulišu sankcije za povredu konkurencije, kojih je veliki broj. Kazne se kreću i do 10% od ukupnog godišnjeg prihoda grupe društava. Procenualno isti raspon kazni primenjuje se i na odgovorna lica – direktore (uzevši za osnov njihov lični oporezivi dohodak). Uz to je moguće da se datom društvu zabrani obavljanje određenih aktivnosti, a njegovom direktoru se

može zabraniti obavljanje funkcije u periodu od tri godine. Konačno, sporazumi kojima se povređuje Zakon mogu se proglasiti ništavim, što povlači i konfiskaciju imovine na koju se oni odnose.

Zabranjeni sporazumi

Ukratko, odredbe o zabranjenim sporazumima se odnose na sve sporazume (bilo usmene ili pisane, izričite ili prećutne) koji mogu da spreče, ograniče ili naruše konkurenciju na tržištu. Po pravilu su ovi sporazumi podeljeni na vertikalne (npr. ugovor o distribuciji) i na horizontalne (npr. ugovor o zajedničkoj proizvodnji). Svaki sporazum usmeren na menjanje slobodnog tržišta (npr. putem minimalnih cena, podele tržišta, granicama, ekskluzivnošću, selektivnom raspodelom itd) su obuhvaćeni Zakonom i kao takvi se smatraju zabranjenim. Ovo znači da, da bi sporazum proizvodio dejstvo mora da se traži izuzimanje, ali neće svi sporazumi zadovoljavati uslove za izuzimanje (kartel ili klauzule o održavanju cene preprodaje će uvek biti ništavni).

Postoje dve grupe izuzetaka: (1) izuzeće po vrstama, prema kojem su određene vrste sporazuma automatski izuzete od zabrane; i (2) pojedinačno izuzeće, po kome određeni sporazumi koji ne zadovoljavaju zahteve postavljene u pravilima o izuzeću po vrstama, mogu i dalje biti izuzeti pomoću zahteva za pojedinačno izuzeće Komisiji za zaštitu konkurencije. U oba slučaja izuzeće je uslovljeno i procenjeno u kontekstu odmeravanja koristi i štete potrošačima i konkurenciji.

Zloupotreba dominantnog položaja

Kao što je gore pomenuto, pravila o zloupotrebi dominantnog položaja su prepisana iz Člana 82. Ugovora o Evropskoj Zajednici. Pravilo je prilično jednostavno – kada učesnik na tržištu ostvari značajan uticaj na tržištu (što se određuje brojnim parametrima, kao što su tržišni udeo, struktura tržišta, stepen koncentracije, itd) mora da se ponaša tako da konkurenti i trgovački partneri nisu oštećeni, onemogućeni ili na bilo koji drugi način stavljeni u značajno nepovoljan konkurentski položaj.

Kako su pravila o zloupotrebi dominantnog položaja pomalo nejasna (na primer, Član 82. čak i danas izaziva mnoge kontroverze u pogledu primene, obima, metoda analize), nije moguće, niti razumno obrađivati sve aspekte njegove primene. Pregled osnovnih problema može biti objašnjen na

sledeći način: društvo (ili grupa društava) koje ima značajan uticaj na tržištu (standard koji treba da se odredi u svakom pojedinačnom slučaju), mora da se uzdrži od određenog postupanja (eksploatacije cene, odbijanje snabdevanja, primena nejednakih uslova na iste transakcije sa različitim učesnicima, planova rabata, „vezivanja“ itd).

Kontrola koncentracija

Kontrola koncentracija ne pripada ponašanju na tržištu već pre tržišnoj strukturi. U osnovi, kao što konkurencija može da bude ugrožena kartelom nezavisnih učesnika na tržištu koji se dogovaraju o minimalnim cenama, takođe može da bude ugrožena koncentracijom takvih učesnika na tržištu. Pravila o kontroli koncentracija su takva da sprečavaju učesnike na tržištu da postanu dominantni ili štetni konkurenciji putem koncentracije (ekonomska koncentracija).

Tehnički, postoje tri oblika u kojima dva ili više prethodno nezavisnih učesnika na tržištu mogu da se koncentrišu: sticanjem (A stiče B), spajanjem i pripajanjem (A i B se konsoliduju) i statusnim zajedničkim delovanjem (A i B osnivaju C ali zadržavaju svoju nezavisnost).

Kako bi nastala koncentracija, strane koje učestvuju u njoj ukoliko pređu određeni prag u smislu ukupnog prihoda, tržišnog udela ili vrednosti imovine moraju da dobiju odobrenje od nadležnih organa za kontrolu koncentracija. U Srbiji, one moraju da prijave koncentraciju Komisiji za zaštitu konkurencije ukoliko je zajednički ukupan promet učesnika u koncentraciji veći od 10 miliona evra kada je ostvaren u Srbiji, ili 50 miliona evra kada je ostvaren na svetskom tržištu (pri čemu bar jedan od učesnika mora biti registrovan na teritoriji Srbije).

Period ispitivanja može da traje do četiri meseca (ili jedan mesec u skraćenom postupku) i naknada za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije je oko 25.000,00 evra (u skraćenom postupku) ili oko 50.000,00 evra (u ispitnom postupku, koji se sprovodi u komplikovanijim slučajevima).

Iako je Zakon o zaštiti konkurencije glavni zakon za pitanja konkurencije/antimonopola, određena pitanja su regulisana alternativno ili konkurentno sa ostalim zakonima.

Ne postoje zakoni ili pravilnici koji se odnose na kontrolu državne pomoći za pitanja konkurencije/antimonopola u Srbiji. Ipak očekuje se da Zakon o državnoj pomoći bude usvojen u toku 2008. godine.

POBOLJŠANJA

U prvoj godini svoga postojanja, Komisija za zaštitu konkurencije je pokazala posvećenost u harmonizaciji svoje procedure i samostalne procene sa pravilima i praksom Evropske Unije. Takođe, januara 2008. godine, Komisija je preselila svoje kancelarije u centar grada, time pokazujući (simbolično) svoju nezavisnost u odnosu na Vladu (čije kancelarije je koristila pre preseljenja).

Treba primetiti da je Vlada Srbije predložila izmene Zakona o zaštiti konkurencije na samom početku 2008. godine. Pa ipak, usled neodržavanja skupštinskih sednica, kao i raspisivanja izbora, ne očekuje se da će se zakon naći na skupštinskom dnevnom redu pre jeseni 2008. godine.

PREOSTALI PROBLEMI

Iako je inspirisan i u principu usaglašen sa pravom konkurencije Evropske unije, njegova primena ipak izaziva određene probleme: nedostatak sekundarnog zakonodavstva, niska granica ukupnog prihoda kao i nekonzistentnost u praksi zahteva značajna poboljšanja.

Pa ipak, u drugoj polovini 2007. godine i početkom 2008. godine, Komisija je postala manje efikasna u radu sa prijavama koncentracije i u brojnim slučajevima postala je poslednje telo čije se odobrenje traži prilikom sprovođenja koncentracije po prijavama za izdavanje odobrenja u više jurisdikcija, čak i u neproblematičnim eksteritorijalnim transakcijama. Dodatno, u praksi su primećeni značajni nedostaci, od kojih je najviše primetan nedostatak konzistentnosti u primeni prava. Neke od tih nedoslednosti su mogle da se primećuju čak i u Godišnjem izveštaju same Komisije za 2007. godinu.

PREPORUKE SAVETA

- Neodložno usvajanje Uredbe o izuzeću sporazuma po vrstama je neophodno za postizanje usaglašenosti sa propisima Evropske unije – određene industrije (npr. automobilska) su pogođene nedostatkom automatskog izuzimanja za njihove ugovore o distribuciji;
- Granica za obavezno prijavljivanje koncentracije je potrebno da bude viša – Savet preporučuje povećavanje ukupnog lokalnog prihoda i primenu kombinovanog postojanja granice za globalno ostvaren prihod;
- Komisija bi trebalo da primeni evropske smernice u procenjivanju pitanja iz oblasti konkurencije kako bi se izbegla nedoslednost u njegovoj primeni;
- Komisija bi trebalo da primeni evropske standarde u vezi perioda ispitivanja – jedan mesec perioda ispitivanja bi trebalo da bude dovoljan za ispitivanje neproblematičnih transakcija i odobrenja po skraćenom postupku;
- Komisija bi trebalo da usaglasi praksu prema svim učesnicima na tržištu, kako bi se popravila sadašnja situacija koja izaziva veliku neizvesnost za učesnike u tržištu;
- Naknade pred organima je potrebno da se smanje na razuman nivo prema uporedivim jurisdikcijama (Hrvatska, Slovenija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora itd).

INTELEKTUALNA SVOJINA

STANJE

Posle raspada Državne zajednice Srbija i Crna Gora u maju 2006. godine, svi propisi u oblasti prava intelektualne svojine preneti su u nadležnost Republike Srbije. Ova promena nije uticala na zaštitu prava intelektualne svojine. Ustanova koja je nadležna za poslove vezane za pravo intelektualne svojine je Zavod za intelektualnu svojinu sa sedištem u Beogradu.

Sledeća prava intelektualne svojine su pravno uređena i zaštićena: patenti, dizajn (ranije uzorci i modeli), žigovi, oznake geografskog porekla, topografije integrisanih kola, autorsko pravo i druga srodna prava. Sva ova prava su zaštićena posebnim zakonima koji su usvojeni 2004. godine, izuzev Zakona o oznakama geografskog porekla koji je usvojen 2006. godine. Zakon o zaštiti biljnih sorti i Zakon o tajnim podacima su u pripremi.

POBOLJŠANJA

Budući da je primena pravnih propisa o zaštiti prava intelektualne svojine počela da daje efekte, fizička i pravna lica (strana i domaća) uživaju tri vrste zaštite u Republici Srbiji, koje su usklađene sa regulativom Evropske unije:

građansko pravna zaštita pred trgovinskim sudovima i sudovima opšte nadležnosti; upravno pravna zaštita kroz nadležne organe inspekcijskog nadzora, carinske službe i dr; i krivično pravna zaštita pred pravosudnim organima nadležnim za krivične predmete.

Kvalitet sudske zaštite poboljšan je osnivanjem specijalnih odeljenja pri okružnim sudovima, u čiji sastav ulaze obučene sudije sa znanjem i iskustvom u predmetima zaštite intelektualne svojine.

U vezi sa pravima intelektualne svojine, strani investitori su mnogo bolje zaštićeni danas u odnosu na period od pre nekoliko godina.

PREOSTALI PROBLEMI

- Usvajanje što je pre moguće preostala dva propisa, Zakona o zaštiti biljnih sorti i Zakona o tajnim podacima, da bi se upotpunio set zakona u oblasti zaštite prava intelektualne svojine.

PREPORUKE SAVETA

- Efikasnije i brže sprovođenje regulative o zaštiti intelektualne svojine koju bi trebalo sprovesti kroz reorganizaciju postojećih inspekcijskih organa uz neophodnost osnivanja novih;
- Nastaviti sa slanjem jasnih poruka i menjanjem opšte prihvaćenog mišljenja da bi stanovništvo shvatilo da su piraterija i falsifikovanje ne samo neprihvatljivo, već i zabranjeno ponašanje. Ojačati ovakvu poruku i stav kroz odlučno procesuiranje i kažnjavanje lica koja čine povredu prava intelektualne svojine.

ZAKON O DEVIZNOM POSLOVANJU

STANJE

Zakon o deviznom poslovanju („Službeni glasnik RS“, broj 62/2006 od 19.07.2006. godine) stupio je na snagu 26.07.2006. godine i od dana stupanja nije bilo izmena i dopuna.

Zakon uređuje sledeće oblasti:

- tekuće poslove
- kapitalne poslove
- platni promet
- devizno tržište i kurs dinara
- zaštitne mere
- deviznu kontrolu
- devizni inspektorat

Kapitalnim poslovima, kao oblašću kojom su liberalizovani kapitalni i devizni poslovi, između ostalog, regulisano je sledeće: kreditni poslovi sa inostranstvom; omogućena je kupovina i prodaja, odnosno plaćanje i naplaćivanje potraživanja i dugovanja koja su nastala po spoljnotrgovinskim poslovima rezidenta; banke kao i rezidenti – pravna lica mogu kupovati od rezidenta potraživanja po osnovu kredita odobrenih nerezidentima, kao i preuzimati dug rezidenata prema nerezidentima po osnovu kreditnih poslova sa inostranstvom; fizička lica mogu da kupuju inostrane vlasničke i dugoročne dužničke hartije od vrednosti najvišeg rejtinga; nerezidentima je omogućeno korišćenje dinarskih kredita.

Zakonom o deviznom poslovanju obrazovan je Devizni inspektorat u okviru Ministarstva finansija Republike Srbije.

POBOLJŠANJA

Načelno je omogućeno rezidentima-društvima za upravljanje investicionim i dobrovoljnim penzijskim fondovima slobodno plaćanje radi ulaganja u inostranstvo, kao i nerezidentima kada vrše plaćanja radi ulaganja u društva za upravljanje investicionim i dobrovoljnim penzijskim fondovima u Republici Srbiji. Isto tako, nerezidenti mogu slobodno da kupuju vlasničke i dugoročne dužničke hartije od vrednosti u Republici Srbiji.

Mogućnost kupovine i prodaje, odnosno plaćanja i naplaćivanja potraživanja i dugovanja koja su nastala po spoljnotrgovinskim poslovima rezidenata, kao i rešenje da banke kao i rezidenti – pravna lica mogu kupovati od rezidenta potraživanja po osnovu kredita odobrenih nerezidentima, i da mogu preuzimati dug rezidenata prema nerezidentima po osnovu kreditnih poslova sa inostranstvom, omogućavaju brže i jeftinije dodatno finansiranje privrednih subjekata u zemlji i nostranstvu.

PREOSTALI PROBLEMI

- Kupovina dužničkih hartija od vrednosti je načelno dozvoljena Zakonom o deviznom poslovanju. Međutim, podzakonski akti kojima se regulišu plaćanja po ovom osnovu su šturi i nedorečeni te stoga, i nakon godinu dana od donošenja podzakonskih akata, banke ne vrše plaćanja u inostranstvo po ovom osnovu. Razlog za to je nejasno definisana uloga banaka kao nosilaca platnog prometa sa inostranstvom i posrednika u trgovanju hartijama od vrednosti, kao ni obaveza izveštavanja Narodne banke Srbije o ovim poslovima;
- Zakon o deviznom poslovanju načelno je dozvolio nerezidentima da kupuju od rezidenata potraživanja po osnovu spoljnotrgovinskog poslovanja i kreditnih poslova sa inostranstvom pod uslovima koje propiše Vlada. Ove podzakonske akte Vlada još nije usvojila.

PREPORUKE SAVETA

- Doneti nova podzakonska akta kojima će jasno biti određena uloga posrednika u trgovanju hartijama od vrednosti i njihov odnos prema banci koja vrši platni promet sa inostranstvom tj. ko daje naloge platnog prometa (klijent ili posrednik u trgovanju) i ko izveštava Narodnu banku Srbije – banka ili posrednik;
- Doneti odgovarajuće podzakonske akte kojima će biti propisani uslovi pod kojima nerezidenti mogu da kupuju od rezidenata potraživanja po osnovu spoljnotrgovinskog poslovanja i kreditnih poslova sa inostranstvom.

POREZI

A. POREZ NA DOBIT PREDUZEĆA

VAŽEĆI ZAKON

Oporezivanje preduzeća u Srbiji regulisano je Zakonom o porezu na dobit preduzeća (Službeni glasnik Republike Srbije, Br. 25/2001...84/2004). Zakon o porezu na dobit preduzeća je dalje dopunjen brojnim podzakonskim aktima koji regulišu njegovu primenu.

Izmene u Zakonu o porezu na dobit preduzeća su na dnevnom redu Vlade od 2006. godine, kako bi se uklonili svi nedostaci postojećeg teksta ovog zakona. Poslednji predlog je podnet Skupštini na usvajanje u januaru 2008. godine („Nacrt zakona“). U vreme pisanja ovog izveštaja, nacrt zakona još uvek nije usvojen.

POBOLJŠANJA

- Nacrt zakona bavi se većinom postojećih problema iz oblasti oporezivanja preduzeća;
- Najvažnije izmene, koje bi usvajanje nacrta zakona doneo, odnose se, između ostalog, na smanjenje mogućnosti prenošenja poreskih gubitaka i kapitalnih gubitaka sa 10 na 5 godina, kao i smanjenje stope poreza po odbitku sa 20% na 15%;
- Ostale izmene odnose se na ukidanje ograničenja u priznavanju troškova marketinga i reklame, uklanjanje tehničkih nedoslednosti koje u vezi priznavanja dugoročnih rezervisanja, kao i unapređivanje sistema oporezivanja kapitalne dobiti, koju ostvaruju nerezidenti.

PREOSTALI PROBLEMI

- Zakonske odredbe koje regulišu oporezivanje stalnih poslovnih jedinica su neodređene, nejasne i ne pružaju dovoljno precizna uputstva u smislu određivanja šta zapravo čini stalnu poslovnu jedinicu, niti kojom metodom se utvrđuje dobit koja je predmet oporezivanja;

- Zakonske odredbe koje uređuju transferne cene takođe su nedovoljno jasne i retko se primenjuju u praksi. Nedostatak jasnih zakonskih smernica i pouzdane prakse u ovoj oblasti prouzrokuje značajnu nesigurnost u načinu postupanja poreskih obveznika prilikom transakcija sa povezanim licima;

- Ni Zakon o porezu na dobit preduzeća niti bilo koji drugi odgovarajući propisi ne daju jasnu definiciju „nedovoljno razvijenih regiona“, u cilju primene poreske olakšice po osnovu ulaganja u iste;

- Zakon o porezu na dobit preduzeća ne sadrži ni jednu odredbu koja reguliše oporezivanje investicionih fondova. Rezultat toga je iskrivljeno tumačenje neutralnosti investicionih fondova, kao i neutralnosti različitih oblika investicionih fondova; konkretan primer su zatvoreni i otvoreni fondovi;

- Odsustvo poreskih kredita za porez plaćen u inostranstvu od strane poreskih obveznika-rezidenata na vrste prihoda koji nisu dividende, dovodi do dvostrukog oporezivanja takvih prihoda, čime se ruši princip poreske neutralnosti po vrstama prihoda koje poreski obveznici ostvare u inostranstvu;

- Odredbe iz Zakona o porezu na dobit preduzeća koje uređuju primenu poreskog kredita po osnovu ulaganja u osnovna sredstva (Član 48. i 48a) ne prave razliku između novih sredstava i sredstava koja su već u upotrebi u Republici. Trenutno važeći zakon dozvoljava korišćenje poreskog kredita za nabavku novih sredstava, kao i sredstava koja su već u upotrebi u Republici. Nacrt zakona (Član 44) uvodi izmenu na ovom planu i više ne dozvoljava korišćenje poreskog kredita za nabavku sredstava koja su već u upotrebi u Republici. Ovakvo rešenje nije pravično samim tim što omogućava drugačiji tretman u odnosu na korišćena sredstva koja se uvoze (naime, poreski kredit se može koristiti) i korišćena sredstva koja se nabavljaju na srpskom tržištu (poreski kredit se ne može koristiti).

PREPORUKE SAVETA

- Dok se Nacrt zakona bavi većinom nedostataka trenutnog teksta Zakona o porezu na dobit preduzeća, neke njegove odredbe uvode dodatnu zabunu u vezi sa pojedinim oblastima (kao što je, prvenstveno, oporezivanje stalnih poslovnih jedinica). Određeni poreski problemi nisu uključeni u sadašnji predlog izmena i dopuna Zakona (npr. poreski status investicionih fondova, problem poreskog kredita za dohodak rezidentnog poreskog obveznika u inostranstvu, transferne cene, itd), a neke od uvedenih izmena stvaraju distorziju poreskog sistema (kao što je, na primer, zabrana prenosa poreskih kredita po osnovu ulaganja u osnovna sredstva u slučaju spajanja i razdvajanja);
- Nacrt zakona bi trebalo izmeniti tako da se postigne isti poreski tretman prilikom nabavke novih i/ili korišćenih sredstava u Republici i prilikom uvoza novih i/ili korišćenih sredstava, ukoliko se takva sredstva koriste u poslovne svrhe (osim sredstava na koja se poreski kredit ne primenjuje, po zakonu). Ne vidimo nijedan razlog zbog kog bi poreski obveznik koji uvozi sredstva imao pravo na poreski kredit, a poreski obveznik koji nabavlja sredstva u Srbiji bio uskraćen za to pravo. Trenutni Zakon o porezu na dobit preduzeća pruža pravično rešenje za poreske obveznike i ne treba da se menja;
- Poreske vlasti Republike Srbije bi trebalo da razmotre mogućnost da uvedu poresku transparentnost ortačkih društava, na taj način da dobit koju ostvaruje ovakav tip privrednog društva bude oporezovan na nivou ortaka, umesto na nivou ortačkog društva;
- Mnogi postojeći problemi u oporezivanju preduzeća tiču se praktične primene odredbi Zakona o porezu na dobit preduzeća. Ove probleme bi trebalo rešavati podzakonskim aktima donesenim od strane Ministarstva finansija i poreskih vlasti, pre nego izmenama i dopunama Zakona o porezu na dobit preduzeća, što bi omogućilo veću fleksibilnost u ovoj oblasti;
- Nacrt izmena i dopuna Zakona o porezu na dobit preduzeća bi trebalo dalje razraditi na način da se sva otvorena pitanja rešavaju na osnovu informacija dobijenih od poslovnog okruženja i njegovih predstavnika kao što je Savet, i ostalih sličnih organizacija;
- Mnogi od postojećih problema su rezultat činjenice da je trenutni tekst Zakona o porezu na dobit preduzeća koji potiče iz 2001. godine (oslanjajući se najvećim delom na prethodni zakon iz 1994. godine), izrađen u vreme kada poslovna aktivnost, posebno prisustvo stranog kapitala u Srbiji, praktično nije ni postojala. Iz ovog razloga, postojeća rešenja u Zakonu o porezu na dobit preduzeća nisu usklađena sa brojnim uvedenim promenama kako u ostalim zakonima, tako i u poslovnoj praksi od 2001. godine. Umesto pružanja delimičnih i često nekonzistentnih rešenja putem čestih izmena i dopuna na suštinski zastareli zakon, Vlada bi trebalo da donese potpuno novi tekst u cilju obezbeđenja modernog, jasnog i konzistentnog sistema oporezivanja preduzeća u Srbiji.

B. POREZ NA DOHODAK GRAĐANA

VAŽEĆI ZAKON

Oporezivanje fizičkih lica regulisano je Zakonom o porezu na dohodak građana iz 2001. godine, koji je poslednji put dopunjen 2006. godine. U januaru 2008. godine, Vlada je donela Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak građana („Predlog zakona“). U vreme kad je ovaj izveštaj napisan, predlog zakona i dalje je u proceduri usvajanja u Skupštini.

POBOLJŠANJA

- Predlog zakona iz januara 2008. godine, dotiče se nekih od problema prisutnih u trenutnom tekstu Zakona o porezu na dohodak građana;
- U fokusu predloženih promena je oporezivanje kapitalnih dobitaka u vezi sa trgovinom hartijama od vrednosti. Izmene uvedene Predlogom zakona u ovoj oblasti uključuju smanjenje poreske stope na kapitalne dobitke sa 20% na 10%, poresko oslobođenje za kapitalne dobitke ostvarene prodajom hartija od vrednosti koje je poreski obveznik držao u svom portfelju duže od 3 godine, i poboljšanja u proceduri prebijanja kapitalnih dobitaka sa kapitalnim gubicima;
- Ostale predložene promene uključuju ukidanje poreskog oslobođenja za dodatne troškove nerezidentnog poreskog obveznika, uključivanje prihoda od kamata u godišnje oporezivanje dohotka, i odredbu o određenim olakšicama u oporezivanju prihoda od poljoprivrednih delatnosti.

PREOSTALI PROBLEMI

- Veći iznos neoporezivih prihoda pri obračunu godišnjeg poreza na dohodak za strance vodi ka diskriminaciji srpskih poreskih obveznika bez nekog prihvatljivog opravdanja;
- Oporezivanje dohodaka stranaca koji su stečeni u Srbiji i dalje je predmet prilično kontroverznih rasprava u praksi;
- Problem poreskog tretmana naknade poslovnih troškova fizičkih lica (bilo zaposlenih ili osoba koje su angažovane po ugovorima o delu) nije rešen adekvatno u Zakonu o porezu na dohodak građana. Ovi troškovi se rutinski oporezuju kao da predstavljaju lični trošak osobe kojoj se nadoknađuju. U tom smislu, Zakon o porezu na dohodak građana bi trebalo da napravi jasnu razliku između nadoknade poslovnih troškova, koji ne predstavljaju prihod fizičkog lica i ne mogu biti predmet oporezivanja, i naknade ličnih troškova, koji treba da se oporezuju;
- Specifični problemi su nadoknade troškova poslovnih putovanja u inostranstvo, koji nisu regulisani, ni u smislu procedura, u kojima bi ovi troškovi trebalo da budu dokumentovani od strane srpskih kompanija, ni u smislu normi koje „oslobađaju“ od obaveze da se plati porez. Zbog nepostojanja relevantnih podzakonskih akata, koji regulišu ovu materiju, srpske poreske vlasti nastavljaju da primenjuju Odluku o nadoknadi troškova i otpremnina zaposlenima u državnim organima. Ne samo da ovaj postupak nema utemeljenje u zakonima koji se primenjuju, već je takođe potpuno nepodesan, s obzirom da Odluka uvodi ograničenja na troškove putovanja, što može biti podesno kada se odnosi na državne službenike, ali je potpuno neadekvatno u poslovnom okruženju.

PREPORUKE SAVETA

- Uprkos određenim poboljšanjima unetim u Predlogu zakona, celokupan Zakon o porezu na dohodak građana još uvek sadrži mnogo suštinskih nedoslednosti, kao i brojne tehničke nedostatke, koji bi trebalo da budu rešeni na sistematičan i konzistentan način;
- Primena cedularnog sistema oporezivanja ličnih dohodaka ostaje centralni problem srpskog sistema oporezivanja fizičkih lica. Ovaj sistem su napustile (jer je nejasan i nepravedan) brojne poreske jurisdikcije, tako da bi srpske vlasti trebalo takođe da ga zamene sintetičkim sistemom oporezivanja;
- Poreska uprava se čini neprilagođena novom poreskom okruženju, u kome se od nje očekuje da primenjuje, često, zastarele zakonske odredbe Zakona o porezu na dohodak građana, tako da bi Ministarstvo finansija trebalo da značajno poveća obim obuke svojih zaposlenih;
- Oporezivanje stranaca bi trebalo obavljati sistematično, sa ciljem da se otkloni zabuna, kreirana zbog nekonzistentnog delovanja Poreske uprave i Ministarstva finansija.

C. POREZ NA DODATU VREDNOST

VAŽEĆI ZAKON

Porez na dodatu vrednost je regulisan Zakonom o porezu na dodatu vrednost iz 2004. godine („Zakon o PDV-u“). Izmenama Zakona o PDV-u u 2007. godini (usvajanjem Zakona o izmenama i dopunama Zakona o PDV-u), uvedene su značajne promene u postojeći PDV sistem.

POBOLJŠANJA

Izmene Zakona o PDV-u, uvedene 2007. godine, razjasnile su brojne zakonske odredbe, koje su se pokazale kao sporne u praksi.

PREOSTALI PROBLEMI

- Zbog ukidanja povraćaja PDV-a, i nepostojanja mogućnosti za PDV registraciju u Srbiji za strane poreske obveznike, sada strane kompanije nemaju nijedan način da povrate PDV plaćen u Srbiji. 18% PDV-a plaćenih srpskim dobavljačima je

sada čisti trošak za svaku stranu kompaniju, koja ima poslovne veze sa Srbijom. Ovo rešenje, ne samo da deformiše neutralnost PDV-a, već i diskriminiše strane kompanije, u odnosu na srpske poreske obveznike. S druge strane, ovo izlaže srpske kompanije riziku da im se ospori pravo da imaju povraćaj u inostranstvu, po osnovu odsustva reciprociteta;

- Pravila za primenu Zakona o PDV-u su utvrđena brojnim podzakonskim aktima, umesto da budu sumirana u jednom propisu;
- Iako su se srpske poreske vlasti veoma brzo prilagodile sistemu PDV-a i postale veoma sposobne za primenu Zakona o PDV-u, zbog odsustva jasnih uputstava, brojne odredbe Zakona o PDV-u su u praksi još uvek predmet značajnih zabuna.

PREPORUKE SAVETA

- Poreska uprava bi trebalo da izdaje razumljiva uputstva za primenu odredbi Zakona o PDV-u, koji bi se odnosili na razna pitanja, koja su često, u praksi, izvor problema;
- Odredbe Zakona o PDV-u, koje se odnose na poziciju stranih entiteta u srpskom PDV sistemu, bi trebalo da budu revidirane i izmenjene, sa ciljem da stvore dosledan sistem oporezivanja transakcija u koje su uključena strana lica.

D. ZAKON O PORESKOM POSTUPKU I PORESKOJ ADMINISTRACIJI

STANJE

Zakon o poreskom postupku i poreskoj administraciji (Službeni glasnik Republike Srbije, Br. 80/02...61/07; ZPPPA) reguliše osnovna pitanja vezana za organizaciju Poreske uprave i upravnih postupaka pred Poreskom upravom. Osnovna administrativna i proceduralna pravila ZPPPA-a odnose se na sve poreske oblike koji se primenjuju u Srbiji, osim ako određeni poreski zakon ne sadrži posebne odredbe koje

regulišu konkretan problem i, u tom smislu, veza između ZPPPA i poreskih zakona je ista kao i između opšteg i posebnog zakona. ZPPPA je poslednji put izmenjen u junu 2007. godine.

POBOLJŠANJA

Najnovije izmene ZPPPA nisu donele neke značajnije promene u suštinskim odredbama ovog zakona. Osnovni problemi koji su nasleđeni u ZPPPA su i dalje prisutni, a srpske poreske vlasti bi trebalo da razmotre temeljnu reviziju ZPPPA koja se prvenstveno odnosi na sveopštu neefikasnost poreskog postupka.

PREPORUKE SAVETA

- Skraćivanje rokova za donošenje odluka Poreske uprave;
- Upoznavanje sa sadržajem proceduralne zaštite poreskih obveznika protiv nezakonitih odluka poreskih inspektora;
- Razjašnjenje odnosa kaznenih odredbi ZPPPA i onih koje su određene pojedinačnim poreskim zakonima;
- Razjašnjenje statusa stranih entiteta unutar srpskog poreskog sistema (uključujući poresku registraciju stranih entiteta u Srbiji, status, odgovornost i obaveze poreskih zastupnika imenovanih od inostranih poreskih obveznika, itd);
- Nadležne srpske vlasti bi trebalo da razmotre uvođenje pravno-obavezujućih podzakonskih akata u srpski poreski sistem, jer bi ovo doprinelo višem nivou sigurnosti za srpske poreske obveznike, posebno u oblastima koje su se pokazale kao sporne u praksi, i obezbedilo dodatne smernice za praktičnu primenu poreskih zakona.

E. OSTALI POREZI

CARINE

STANJE

Carinski Zakon („Službeni glasnik RS”, br 73/2003, 61/2005, 85/2005, 62/2006) i Zakon o Carinskoj tarifi („Službeni glasnik RS” br. 62/05 i 61/07) predstavljaju pravni okvir za regulisanje carinskog sistema, odnosno carinske zaštite.

Carinsko zakonodavstvo Srbije prilagođeno je opštim načelima i pravilima Carinskog kodeksa Evropske unije. Donošenjem Carinskog zakona jula meseca 2003. godine, koji je stupio na snagu 1. januara 2004. godine, izvršena je harmonizacija carinskog zakona sa propisima EU i pravilima STO. Postojeći zakon je prihvatio institute Carinskog kodeksa EU.

U pripremi je novi Carinski zakon koji predstavlja dalju harmonizaciju sa Propisima EU i koji treba da bude prilagođen novim rešenjima koje predviđa novi Carinski kodeks EU.

Carinska tarifa

Donošenjem Zakona o izmenama i dopunama Zakona o Carinskoj tarifi („Sl. glasnik RS, br. 61/2007 ispunjen je prioritetan zadatak u okviru harmonizacije propisa sa propisima Evropske unije. Zakonom o izmenama i dopunama propisano je ovlašćenje Vladi da Vlada Republike Srbije Uredbom, a najkasnije u novembru tekuće godine za narednu godinu, usklađuje nomenklaturu Carinske tarife sa Kombinovanim nomenklaturom EU, koja će se primenjivati na svrstavanje proizvoda u Carinskoj tarifi.

Usklađivanje nomenklature vrši se u skladu sa obavezama preuzetim na osnovu međunarodnih ugovora.

Odredba o usklađivanju nomenklature Carinske tarife sa Kombinovanim nomenklaturom Evropske unije sadržana je i u Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju sa EU, kao i u CEFTA Sporazumu, radi obezbeđivanja pravilne primene preuzetih obaveza od strane potpisnica.

Uredbom o usklađivanju nomenklature Carinske tarife za 2008. godinu („Sl. glasnik RS”, br.112/2007), koja se primenjuje od 1. januara 2008. godine, usklađena je nacionalna Carinska tarifa sa Kombinovanim nomenklaturom Evropske unije za 2008. godinu, koja se primenjuje od 1. januara 2008. godine. Time je istovremeno nacionalna carinska tarifa usklađena sa Harmonizovanim sistemom naziva i šifarskih oznaka roba 2007. koji je Svetska carinska organizacija usvojila 2004. godine, a primenjuje se od 1. januara 2007. godine.

POBOLJŠANJA

Poboljšanja se odnose na unapređenje carinskog postupka kroz uvođenje mogućnosti elektronskog podnošenja dokumenata, osavremenjavanje i rekonstrukciju graničnih prelaza, i ostvarenje bolje koordinacije svih graničnih službi. Preciznije, ostvareni su sledeći pomaci:

- Uvedeno je elektronsko podnošenje dokumenata. U 2007. godini od ukupnog broja podnetih deklaracija 67% je podneto elektronski, a u prvih pet meseci 2008. godine podneto je 78%;
- Rekonstruisana su tri, od ukupno četiri velikih graničnih prelaza (Gradina, Horgoš i Batrovci);

- Postavljeni su semafori na carinskim ispostavama, čime učesnici u postupku stiču uvid u kojoj fazi sa nalazi svaki dokument i prate vreme od početka sprovođenja postupka.

U skladu sa nacionalnom strategijom Integrisanog upravljanja granicom koja je usvojena 2006.godine sa ciljem da se uspostavi što bolja koordinacija svih službi na graničnim prelazima, predviđeno je da na granici ostanu samo četiri službe: granična policija, carinska služba, veterinarska i fitosanitarna inspekcija.

- U julu 2006.godine UCS je preuzela preliminarnu kontrolu radioaktivnosti od Ministarstva za nauku i zaštitu životne sredine;
- U aprilu 2008.godine UCS je preuzela preliminarnu kontrolu otpada, otrova i supstanci koje oštećuju ozonski omotač od Ministarstva za zaštitu životne sredine;

- Redovno se održavaju sastanci predstavnika graničnih službi na graničnim prelazima i uspostavljena je redovna razmena podataka sa nadležnim ministarstvima.

PREOSTALI PROBLEMI

Problemi u carinskom sistemu uglavnom su vezani za carinski postupak, a manje za rešenja data u postojećim propi-

sima. Problemi vezani za carinski postupak su:

- Carinski postupak je još uvek spor;
- Veliki broj traženih dokumenata pri uvozu i izvozu;
- Duga procedura vezana za rad carinskih i inspeksijskih službi;
- Neusklađenost rada carinskih i inspeksijskih organa;
- Nedovoljna tehnička opremljenost graničnih prelaza;
- Nedovoljni administrativni kapaciteti.

PREPORUKE SAVETA

- Dalja harmonizacija propisa sa propisima EU i pravilima STO;
- Carinskim zakonom propisati uslove za sticanje statusa ovlašćenih operatera;
- Obezbediti administrativne kapacitete za implementaciju propisa;
- Ubrzati uvođenje integrisanog upravljanja granicom koje ima za cilj efikasniju kontrolu rada svih službi kao i njihovu saradnju sa drugim državnim organima i međunarodnim subjektima;
- Ubrzati uspostavljanje jedinstvenog elektronskog prozora;
- Vršiti selektivnu kontrolu robe na osnovu procene rizika.

AKCIZE

Akcize su regulisane Zakonom o akcizama iz 2001. godine. Zakon o akcizama je poslednji put izmenjen 2007. godine, kao posledica potpisanog CEFTA sporazuma i ukidanja fiskalne diskriminacije u oblasti duvanskih proizvoda.

Akciza je porez na potrošnju koji se plaća na pojedine kategorije dobara, proizvedenih ili uvezenih na teritoriju Srbije, i plaća se kada proizvođač ta dobra isporuči primaocu.

Akcize se plaćaju na naftne derivate, duvanske prerađevine, alkoholna pića i kafu. Od trenutka usvajanja amandmana na Zakon o akcizama, akcize se više ne plaćaju na uvezena bezalkoholna pića.

Iznos akciza je određen kao fiksni iznos po jedinici dobra, izuzev kafe i delimično cigareta, za koje su akcize propisane u vidu procenta od carinske, odnosno proizvodne vrednosti.

PROIZVOD	AKCIZA
Naftni derivati	RSD 10,00 – 32 po litru, u zavisnosti od vrste naftnog derivata
Duvan	Počevši od 1. januara 2008. godine, akciza je identična za uvezene i cigarete proizvedene u Srbiji, a rašće svake godine do 2012. godine, u skladu sa planom propisanim Zakonom o akcizama. U 2008. godini, iznos akcize je RSD 7.70 po pakovanju (nominalno) + 33% maloprodajne cene.
Alkoholna pića	od 9,00 do 136,55 RSD po litri
Uvozna bezalkoholna pića	od 3,50 do 5,42 RSD po litri
Kafa	30% od carinske vrednosti

Akcize se plaćaju na dve nedelje, do kraja meseca za prve dve nedelje, odnosno do 15. sledećeg meseca za poslednje dve nedelje u mesecu. Poreska prijava za akcize sa izmirenjem akciznih obaveza se podnosi kvartalno i godišnje.

POREZ NA IMOVINU

Porezi na imovinu su regulisani Zakonom o porezima na imovinu iz 2001. godine, poslednji put dopunjenim Zakonom o izmenama i dopunama Zakona o porezima na imovinu iz 2007. godine.

U poreze na imovinu u Srbiji spadaju porez na prenos apsolutnih prava, porez na nepokretnosti i porez na nasleđe i poklon.

Porez na prenos apsolutnih prava

Porez na prenos apsolutnih prava se plaća kod prenosa imovine uz naknadu. U imovinu čiji se prenos oporezuje spadaju nekretnine, prava intelektualne svojine, udeli u pravnom licu i druge hartije od vrednosti, polovni automobili, čamci i vazduhoplovi, i pravo korišćenja gradskog građevinskog zemljišta (uključujući i dugoročni zakup gradskog građevinskog zemljišta).

Osnovica poreza je ugovorena cena, ili, tamo gde poreski organ oceni da je ugovorena cena niža od tržišne vrednosti, tržišna vrednost imovine koja se prenosi.

Poreska stopa je različita zavisno od vrste imovine: 0,3% za prenos udela u pravnom licu i drugih hartija od vrednosti, a 2,5% u ostalim slučajevima.

Poreski obveznik ovog poreza je prodavac imovine, izuzev kod prenosa prava na korišćenje gradskog građevinskog zemljišta, kada je poreski obveznik lice na koje je pravo na korišćenje preneto.

Porez na nepokretnosti

Ovaj porez se plaća na svojinu na nepokretnostima kao što su zemljište, zgrade i stanovi. Poreska osnovica je tržišna vrednost nepokretnosti na dan 31. decembra godine koja prethodi godini za koju se porez utvrđuje i plaća. Tržišnu vrednost određuje poreski organ na osnovu kriterijuma propisanih zakonom.

Poresku stopu utvrđuje opština na kojoj se nepokretnost nalazi. Za poreske obveznike koji su pravna lica poreska stopa ne može biti veća od 0,40%, dok je za poreske obveznike – fizička lica poreska stopa progresivna i kreće se od 0,40% pa sve do 3,40% na nepokretnosti čija je vrednost preko RSD 30.000.000.

PRAVNI OKVIR ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE

STANJE

Tokom 2007. godine ratifikovano je šest konvencija:

- Kjoto protokol uz Okvirnu konvenciju UN o promeni klime;
- Konvencija o proceni uticaja na životnu sredinu u prekograničnom kontekstu;
- Konvencija UN o borbi protiv dezertifikacije u zemljama sa teškom sušom i/ili dezertifikacijom, posebno u Africi;
- Okvirna konvencija o zaštiti i održivom razvoju Karpata;
- Konvencija o očuvanju evropske divlje flore i faune i prirodnih staništa;
- Konvencija o očuvanju migratornih vrsta divljih životinja.

POBOLJŠANJA

Pripremljen veći broj zakona koji su spremni za usvajanje na Vladi i u Skupštini

Napravljen je preliminarri spisak postrojenja koja podležu izdavanju integrisane dozvole (IPPC Direktiva).

PREOSTALI PROBLEMI

- Pojedini zakoni doneti 2004. godine nisu zaživeli u praksi, jer nisu donešena podzakonska akta;
- Pravilnici usvojeni 2005 – 2006. godine još uvek nisu u potpunosti implementirani;
- Nedovoljno razvijeni ekonomsko-finansijski mehanizmi i poreski podsticaji za ulaganja u zaštitu životne sredine (čistija proizvodnja, smanjenje zagađenja, energetska efikasnost, redukcija otpada, eko-inovacije, itd);
- Nedostatak podataka o stanju u životnoj sredini zbog neefikasnog monitoringa i sistema izveštavanja;
- Zakonom su propisani informacioni sistemi za zaštitu životne sredine i katastar zagađivača, ali oni još ne postoje u praksi;
- Nije pripremljen inventar gasova sa efektom staklene bašte, niti prva Nacionalna komunikacija sa Okvirnom konvencijom UN o klimatskim promenama;
- Nije doneta strategija primene mehanizma čistog razvoja.

PREPORUKE SAVETA

Preporučujemo da se sledeći zakoni i regulativa usvoje u što kraćem roku:

- Zakon o upravljanju otpadom, Zakon o ambalaži i ambalažnom otpadu, Zakon o upravljanju hemikalijama, Zakon o zaštiti vazduha, Zakon o vodama;
- Podzakonska akta za Zakon o upravljanju otpadom – ukupno dve uredbe i više od 20 pravilnika;
- Podzakonska akta za Zakon o ambalaži i ambalažnom otpadu – ukupno osam pravilnika;
- Plan za smanjenje ambalažnog otpada.

Takođe, podržavamo usvajanje:

- Nacionalnog programa zaštite životne sredine;

- Strategije za uvođenje čistije proizvodnje u Srbiji.

Pored toga, upućujemo sledeće preporuke:

- Zaokružiti regulatorni okvir usvajanjem podzakonskih akata o sistemu informisanja o zaštiti životne sredine, uključujući i sadržaj i procedure nadzora, sistema izveštavanja i registre zagađivača;
- Ubrzati izgradnju infrastrukture zaštite životne sredine – ispitivanja, analize, širenje mreže ovlašćenih organizacija, sertifikacija, specijalizovane službe za upravljanje otpadom, zbrinjavanje opasnog otpada, sanaciju, remedijaciju kontaminiranog zemljišta, itd;
- U tesnoj saradnji sa glavnim zainteresovanim stranama, jasno definisati i kvantifikovati ciljeve smanjenja zagađenja, kao i srednjoročne i dugoročne vremenske okvire za postizanje tih ciljeva;
- Obezbediti uslove za izgradnju nacionalnog sistema za označavanje proizvoda, procesa i usluga ekološkim znakom (procedure, uputstva, pravilnici, edukacija, podizanje ekološke svesti);
- Ojačati kapacitete lokalnih samouprava u pripremi lokalnih ekoloških akcionih planova;
- Podsticati osnivanje novih i razvoj postojećih preduzeća koja se bave proizvodnjom i/ili uslugama u sektoru životne sredine, posebno onih koji se bave reciklažom sekundarnih sirovina;
- Formulisanje posebnih regulatornih i ekonomskih instrumenata kao podsticaj preduzećima u primeni eko-regulative;
- Ubrzati aktivnosti na operacionalizaciji Fonda za zaštitu životne sredine .

NAKNADA ZA ZAŠTITU I UNAPREĐIVANJE ŽIVOTNE SREDINE

STANJE

Članom 85. Zakona o zaštiti životne sredine („Službeni glasnik RS”, broj 135/04), u daljem tekstu: Zakon, utvrđena je obaveza plaćanja naknade za zagađivanje životne sredine (na nivou Republike), kriterijumi za njeno određivanje, obveznici plaćanja, raspodela sredstava ostvarenih od naknade -60% je prihod budžeta Republike, a 40% budžeta jedinice lokalne samouprave, i njihova namena: „za zaštitu

i unapređivanje životne sredine” prema programima i planovima donetim u skladu sa ovim i posebnim zakonima.

Članom 87. Zakona, dato je diskreciono pravo jedinici lokalne samouprave da, „iz okvira svojih prava i dužnosti”, „u skladu sa svojim potrebama i specifičnostima”, propiše naknadu „za zaštitu i unapređivanje životne sredine”, njenu visinu, način plaćanja, kao i olakšice za određene kategorije obveznika. Istim članom utvrđuje se obaveza korišćenja ovako prikupljenih sredstava u zaštiti i unapređenju životne sredine.

PREOSTALI PROBLEMI

Početkom 2007. godine objavljen je nacrt predloga izmena Zakona, kojim je, između ostalog, predloženo preciziranje kriterijuma i propisivanje najvišeg iznosa predmetne naknade

(čije je utvrđivanje u nadležnosti lokalne samouprave) a od strane Vlade, u roku od mesec dana od dana stupanja na snagu izmena Zakona.

Tokom iste godine, dolazi do promene nacrtu predloga Zakona o izmenama i dopunama Zakona o zaštiti životne sredine, koji predlaže sveobuhvatnije izmene Zakona, a vezano za Član 87. Zakona:

- propisuje da Jedinica lokalne samouprave ne može propisati naknade koje su propisane na osnovu čl. 84. i 85. ovog zakona (odnosno naknade ovim Zakonom propisane za korišćenje prirodnih resursa i zaštitu i unapređivanje životne sredine na nivou Republike);
- izostavlja se odredba koja utvrđuje da će Vlada u roku od mesec dana od stupanja Zakona na snagu propisati najviši iznos naknade, te da su jedinice lokalne samouprave dužne da usklade važeće propise o utvrđivanju naknade za zaštitu i unapređivanje životne sredine u roku od dva meseca od

dana stupanja na snagu ovog zakona (Zakona o izmenama i dopunama Zakona o zaštiti životne sredine).

Propisivanje obaveze plaćanja naknade „za zaštitu i unapređivanje životne sredine“ od strane jedinice lokalne samouprave, a sa pozivom na član 87, dovodi do :

- Nejednakog položaja obveznika plaćanja naknade, samo usled činjenice da svoje delatnosti obavljaju na teritoriji različitih jedinica lokalne samouprave;
- Dvostrukog plaćanja naknade „za zaštitu i unapređivanje životne sredine“ od strane istih subjekata, odnosno, obzirom na raspodelu sredstava ostvarenih na nivou Republike po osnovu člana 85. Zakona, dvojakog plaćanja ove naknade jedinici lokalne samouprave;
- Ulaganja dodatnih sredstava od strane određenih obveznika u cilju ispunjenja svrhe za koju plaćaju i naknade po osnovu oba člana, bez stvarnog uticaja na određivanje iznosa naknade.

PREPORUKE SAVETA

Mišljenja smo da su izmene člana 87., te drugih odredbi Zakona, a koje su od značaja za utvrđivanje naknade za zaštitu i unapređivanje životne sredine, neophodne.

Predlažemo izmenu Zakona i donošenje odgovarajućih podzakonskih propisa kojima bi se:

- Obezbedili uslovi za jednaku primenu obaveze plaćanja naknade za zaštitu i unapređivanje životne sredine na sve zagađivače u Republici;
- Jasno definisali kriterijumi za određivanje naknade od strane jedinice lokalne samouprave i onemogućilo dvos-
truko plaćanje naknade, po istom kriterijumu od strane istih dobavljača;
- Primenilo načelo „zagađivač plaća“ – kada isti svojim aktivnostima prouzrokuje ili može prouzrokovati opterećenje životne sredine, te odgovara za ukupne troškove mera za sprečavanje i smanjivanje zagađivanja, ali ne i ako di-
rektnim putem zagađivač investira u navedene mere, odnosno snosi troškove istih;
- Propisao najviši iznos naknade koju jedinice lokalne samouprave u skladu sa gore navedenim mogu odrediti;
- Utvrdio jasan rok za donošenje odgovarajućih podzakonskih akata i sprovođenje rešenja definisanih u skladu sa priznatim međunarodnim standardima u ovoj oblasti, ali i principima održivog razvoja lokalnog društva i privrede.

OTROVNE MATERIJJE

STANJE

Proizvodnja i promet otrovnih materija i nadzor nad proizvodnjom i prometom istih se vrši u skladu sa odredbama Zakona o proizvodnji i prometu otrovnih materija („Sl. list SRJ“, br. 15/95, 28/96 i 37/2002 i „Sl. glasnik RS“, br. 101/2005), Zakonom o prevozu opasnih materija (Sl. list SFRJ br.27/90 i 45/90 i Sl. list SRJ br.29/94, 28/96, 21/99, 44/99 i 68/02) i odgovarajućim podzakonskim aktima.

Na osnovu odredbi važećeg Zakona o proizvodnji i prometu otrovnih materija, otrovi se prema stepenu štetnosti odnosno opasnosti svrstavaju u grupe i lista istih se zvanično objavljuje „Lista otrova razvrstanih u grupe“ („Sl. list SRJ“, br. 12/2000 i „Sl. list SCG“, br. 1/2003 – Ustavna povelja).

Na osnovu odredbi istog Zakona, proizvodnjom i prometom otrova mogu se baviti samo pravna lica koja ispunjavaju zakonom propisane uslove i koja dobiju odobrenje od strane nadležnog Ministarstva za obavljanje tih poslova, tj. za koje se rešenjem nadležnog Ministarstva potvrdi da ispunjavaju propisane uslove za nabavku i korišćenje otrova.

Uvoz otrovnih materija se obavlja po posebnoj proceduri koja zahteva prethodno odobrenje Ministarstva zaštite životne sredine da se može izvršiti prevoz opasnih materija preko dtržavne granice, koje se pak dobija na osnovu saglasnosti Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije. Odobrenje se izdaje na osnovu zahteva uvoznika za tačno određenog proizvođača, isporučioa i količinu, granični prelaz i isto ima ograničeno trajanje 3 meseca. Uz zahtev se prilažu: profaktura sa svim napred pomenutim elementima, uputstvo o rukovanju (safety data sheet), rešenje o ispunja-

vanju propisanih uslova za promet otrova. Ukoliko dođe do bilo kakve promene (količina, isporučilac i dr) procedura dobijanja prethodnog odobrenja mora da krene ispočetka.

Shodno važećoj Listi otrova, kalcijum-karbid je svrstan u II grupu otrova, pod rednim brojem 412, cas.br. 75-20-7, znak opasnosti C, F, Oznake upozorenja R-15,34 i Oznake obaveštavanja S-8,45, namena IH.

PREOSTALI PROBLEMI

Klasifikacija kalcijum karbida kao otrova nije usaglašena sa regulativom Evropske unije. U zemljama EU i susednim zemljama (npr. Hrvatskoj i drugima) kalcijum karbid se ne klasifikuje kao otrov.

Kalcijum karbid je sirovina za proizvodnju industrijskog gasa acetilena i isključivo se nabavlja iz uvoza.

Komplikovana i dugotrajna procedura uvoza kalcijum karbida, zbog svrstavanja istog po važećim propisima u Republici Srbiji kao otrova, znatno uslođjava, usporava i otežava i postupak proizvodnje acetilena i poslovanja uopšte. Ista ne ostavlja mogućnost za fleksibilnost ako dođe do poremećaja u proizvodnji kod ino dobavljača odnosno do značajnih promena tržišnih uslova.

U poslednje vreme se čak i produžavaju rokovi za dobijanje odobrenja za uvoz, pa umesto nekadašnjih desetak dana isti sada iznosi minimum 30 dana, bez mogućnosti uvida u termin dobijanja istog.

Po važećim propisima ambalaža u kojoj se nalazi kalcijum karbid mora biti obeležena na propisani način, sa naznakom da se radi o otrovu, što stvara dodatne probleme pri prolasku kroz države u kojima se isti ne smatra otrovom.

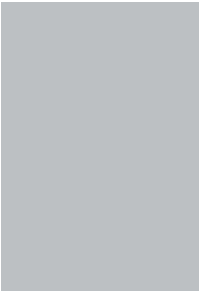
PREPORUKE SAVETA

- Da se Lista otrova izmeni, tj. klasifikacija kalcijum karbida uskladi sa regulativom EU i da se isti izbriše sa liste otrova.

SPECIFIČNO ZA ODREĐEN SEKTOR

HEMIJSKA INDUSTRIJA (ADCPI)

STANJE

Ministarstvo zaštite životne sredine je pripremio Nacrt zakona o hemikalijama i Nacrt zakona o biocidima kao i predlog izmena Pravilnika o uslovima u pogledu zdravstvene ispravnosti predmeta opšte upotrebe, koji se mogu stavljati u promet (deo V „Sredstva za održavanje lične higijene, negu i ulepšavanje lica i tela“). Usvajanje ovih propisa ima za cilj da se oblast životne sredine i upravljanja hemikalijama u Srbiji uskladi sa evropskim standardima.

Pravilno upravljanje hemikalijama podrazumeva da se hemikalije proizvode i koriste na način koji vodi ka smanjenju štetnog efekta na ljudsko zdravlje i životnu sredinu. Oblast upravljanja hemikalijama obuhvata kontrolu proizvodnje i prometa hemikalijama, njihovo stavljanje u promet, uvoz i izvoz hemikalija i hemijskih proizvoda, zatim klasifikovanje hemikalija i hemijskih proizvoda, njihovo pakovanje i označavanje.

Oblast upravljanja hemikalijama u Srbiji trenutno nije regulisana na adekvatan način, imajući u vidu nepostojanje određene zakonske regulative u ovoj oblasti kao i da su trenutno važeći propisi doneti još osamdesetih i devedesetih godina i da nisu usklađeni sa novim standardima u EU.

POBOLJŠANJA

Nacrtom Zakona o hemikalijama predviđeno je osnivanje Agencije za hemikalije u čijoj nadležnosti bi bilo donošenje podzakonskih akata za sprovođenje Zakona o hemikalijama i Zakona o biocidima. Agencija će biti odgovorna, između ostalog, za vođenje Integralnog inventara hemikalija kao i za kontrolu primene principa dobre laboratorijske prakse. Cilj svega je sistematsko praćenje i bezbedno upravljanje hemikalijama i hemijskim proizvodima koje se proizvode odnosno stavljanju u promet u Srbiji. Na ovaj način domaća industrija se priprema za primenu EU standarda na domaćem tržištu a time i za budući pristup tržištu EU.

EU je u junu 2007. usvojila novi propis o registraciji, evaluaciji i autorizaciji hemikalija (REACH). Nacrti zakona iz ove oblasti su delimično usaglašeni sa REACH-om i predviđaju da se novi sistem EU postepeno uvodi u domaći sistem imajući u vidu finansijski i stručni potencijal domaće privrede.

Takođe, nacrtima zakona je predviđeno preuzimanje pravila EU u vezi sa postupkom klasifikacije, obeležavanja i pakovanja hemikalija i hemijskih proizvoda. U pitanju je Globalno harmonizovani sistem za klasifikaciju i obeležavanje hemikalija (GHS) koji se razvio na nivou Ujedinjenih nacija radi povećanja bezbednosti upravljanja hemikalijama. GHS sistem je stvoren jer se pokazalo da postojanje različitih sistema klasifikacije i obeležavanja hemikalija komplikuje i otežava promet hemikalijama. Razlog kašnjenja sa izradom domaćih propisa iz ove oblasti upravo je bilo čekanje novih propisa EU kako bi se u naš zakon adekvatno ugradile odredbe o novom, GHS sistemu.

Ministarstvo zaštite životne sredine, pod pokroviteljstvom UNITAR-a, trenutno radi na projektu SAICM (Strateški pristup za međunarodno upravljanje hemikalijama/Strategic Approach to International Chemicals Management). Cilj ovog projekta je da pomogne zemljama u razvoju i da se aktivno uključe i budu spremne za implementaciju GHS-a. Prva faza ovog projekta je završena, a Ministarstvo je pozvalo industriju da se uključi u ovaj projekat u drugoj fazi.

Za hemijsku industriju je od velike važnosti da se kriterijumi za klasifikaciju proizvoda i postupak klasifikacije kao i standardi koji se odnose na pakovanje i obeležavanje hemikalija i hemijskih proizvoda u potpunosti usklade sa propisima i standardima EU.

Pored toga, uslovi u pogledu zdravstvene ispravnosti predmeta opšte upotrebe i odredbe koje se odnose na deklarisanje sredstava za održavanje čistoće i sredstva za održavanje lične higijene, negu i ulepšavanje lica i tela, koji predstavljaju značajan deo predloženih izmena i dopuna, daće proizvođačima jasnije smernice u ovoj oblasti s obzirom da trenutno važeći propisi ostavljaju dosta prostora za različita tumačenja od strane državnih organa.

PREOSTALI PROBLEMI

Nedostatak zakonske regulative u oblasti upravljanja hemikalijama, nedovoljna međusektorska saradnja nadležnih službi u oblasti sanitarne kontrole hemijskih i drugih proizvoda u velikoj meri otežava poslovanje hemijske industrije.

Pored toga, neprecizne odredbe kojima se reguliše deklarisanje deterdženata, sredstava kućne hemije i kozmetičkih proizvoda ostavljaju dosta prostora različitim tumačenjima od strane nadležnih organa što predstavlja nesigurnu sredinu za poslovanje i rad industrije.

Opšta je ocena da će se usvajanjem navedenih zakona postaviti zakonski okvir u oblasti upravljanja i stavljanja na

tržište hemikalija i hemijskih proizvoda koji će biti u velikoj meri usklađen sa evropskim standardima. Međutim, mišljenja smo da je donošenje navedenih zakona samo prvi korak a da tek predstoje pravi izazovi u osposobljavanju institucionalnog okvira koji će postupati po njima, u prvom redu tu se misli na Agenciju za hemikalije, kao i donošenje podzakonskih akata neophodnih u sprovođenju ovih zakona.

PREPORUKE SAVETA

- Da se usvoje navedeni zakoni i što pre osnuje Agencije za hemikalije kako bi se pristupilo izradi podzakonskih akata za sprovođenje ovih zakona;
- Da se pojača međusektorska saradnja nadležnih službi;
- Da se usklade kriterijumi za klasifikaciju hemikalija i hemijskih proizvoda sa onima koji važe u EU;
- Da se istovremeno usvoje Zakon o hemikalijama i Zakon o biocidima kako zbog stavljanja van snage Zakona o proizvodnji i prometu otrova koji trenutno uređuje ovu materiju („Službeni glasnik SRJ“ br. 15/95, 28/96, 37/2002) ne bi nastala pravna praznina;
- Da se blagovremeno uključe poslovni sektor i privreda u novu regulativu i načine na koji se ona najbolje može sprovesti, imajući u vidu troškove prilagođavanja novom sistemu kao i obaveze koje će industrija imati u samom postupku;
- Da se industriji daju adekvatni rokovi za prilagođavanje novom sistemu, uzimajući u obzir sve specifičnosti same privredne grane, a posebno postupak i vreme potrebno za izmenu pakovanja, etiketa i deklaracija na proizvodima.

DUVANSKA INDUSTRIJA

STANJE

Duvanska industrija u Srbiji predstavlja jednu od najjačih privrednih grana obzirom na prisustvo tri najveće svetske duvanske kompanije sa svojim proizvodnim kapacitetima. Nakon usvajanja Akcionog plana za sprovođenje CEFTA sporazuma, a i kasnijom ratifikacijom CEFTA sporazuma u Skupštini Srbije, tri najznačajnija zakonska akta za duvansku industriju (Zakon o akcizama, Zakon o duvanu, i Zakon o carinskoj tarifi) su izmenjena. Pomenute izmene su u suštini ukinule zaštitu domaće duvanske industrije i omogućile uvoznici iz CEFTA zemalja jednak tretman na tržištu. Pored

toga, Zakon o akcizama je obezbedio određenu predvidivost akciznog sistema, što je sigurno jedna od najznačajnijih stvari za duvansku industriju.

PREOSTALI PROBLEMI

- Prekomerno povećanje proporcionalnog akciznog elementa u 2010. godini prema Zakonu o akcizama;
- Inicijative za restriktivnijom regulativom u oblasti pušenja na javnim mestima;
- Akcizna diskriminacija u Hrvatskoj i blokade u trgovinskim kanalima;
- Nedostatak institucionalnog kapaciteta državne uprave.

PREPORUKE SAVETA

- Predviđeno povećanje proporcionalne akcize u 2010. sa 33% na 40% vidimo kao prekomerno povećanje akciznog opterećenja koje bi moglo prouzrokovati distorziju tržišta i to je nešto što bi trebalo promeniti. Najbolje rešenje vidimo u zadržavanju ili smanjenju proporcionalne akcize koja bi bila kompenzovana povećanjem specifičnog dela akcize (RSD/paklici). Time bi se omogućilo da se tržište i industrija postepeno adaptiraju na povećanje akcize, a istovremeno Srbija približi standardima Evropske unije u ovoj oblasti;
- Regulativa u oblasti pušenja na javnim mestima treba da obezbedi adekvatnu ravnotežu između pušača i nepušača, i da omogući rešenje koje se može sprovesti u praksi. Vlasnici ugostiteljskih objekata koji su manji od 100 m² treba da imaju pravo da odluče da li će u objektu pušenje biti dozvoljeno ili ne i da to jasno naznače na ulazu u objekat. Pušenje u objektima koji su veći od 100 m² može biti dozvoljeno ukoliko postoji odvojeni pušački i nepušački deo i/ili ako postoji odgovarajuća ventilacija u pušačkom delu. Veoma je važno da bilo koje rešenje koje bude usvojeno omogući adekvatan tranzicioni period pre potpune primene i to treba da bude u fazama – od prostog odvajanja do odvajanja sa adekvatnom ventilacijom najranije od 2011. Glavni razlozi su: a) predvidivost kao jedan od najznačajnijih faktora za strane investicije, i b) dobra iskustva sa faznim uvođenjem određenih propisa (povećanje akcize, nivo katrana i ugljen monoksida itd);
- Hrvatska još uvek nije ukinula akciznu diskriminaciju uvoznih cigareta, a još uvek su prisutne brojne trgovinske barijere. U naporima da se izvrše neophodne promene pomoć Vlade Republike Srbije je dobrodošla, naročito kroz bilateralne pregovore sa Hrvatskom, jer je povećanje izvoznog potencijala srpske duvanske industrije nešto što će imati izuzetno pozitivan efekat na smanjenje spoljnotrgovinskog deficita kao i na jačanje srpske privrede;
- Nedostatak institucionalnog kapaciteta državne uprave ima veliki uticaj na duvansku industriju. Kao prvo, postoje velike poteškoće u primeni Zakona o oglašavanju, odnosno u arbitrarnom tumačenju ovog Zakona od strane tržišnih inspektora što prouzrokuje nedostatak transparentnosti ovog zakonskog propisa i smanjuje njegovu efikasnost. Zakonodavac mora da obezbedi jasne norme i pravila, kao i da obezbedi jednake uslove na tržištu za sve učesnike. Kao drugo, procedura testiranja uvoznih repromaterijala i cigareta od strane sanitarne inspekcije često traje mesecima, čime se ugrožava uobičajen poslovni ciklus. Neophodno je da se obezbede jasne procedure testiranja kao i vremenski okviri za sprovođenje ovog postupka, kao i da se poveća kapacitet sanitarne inspekcije i nezavisnih laboratorija.

GEOLOŠKA ISTRAŽIVANJA I RUDARSTVO

STANJE

Promenama zakona o rudarstvu 2006. godine uveden je operativniji pravni ambijent, koji ipak nije eliminisao sve nepotrebne pravne rizike poslovanja u oblasti mineralnih istraživanja i rudarstva u Srbiji.

Namera regulisanja komercijalnih geoloških istraživanja kroz poseban zakon o geološkim istraživanjima i dalje postoji i ukoliko ne bude promenjena vizijom jednog zakona za rudarstvo i istraživanje i dalje će nastaviti da proizvodi nepotrebno preklapanje jurisdikcija između ministarstava i državnih agencija.

PREPORUKE SAVETA

- Nosilac odobrenja za istraživanje/eksploataciju treba da ima mogućnost prenosa dela ili svih prava istraživanja na drugu ili više strana;
- Zakon o rudarstvu treba da uključi odredbu kojom se zabranjuje eksproprijacija ili nacionalizacija dela ili cele svojine investitora. U slučaju da pod ekstremnim i izuzetnim okolnostima dođe do eksproprijacije ili nacionalizacije, zakon treba da uključi i odredbu kojom se garantuje fer i razumna nadoknada investitoru;
- Investitor treba da ima mogućnost dobijanja odobrenja za istraživanje na većem području, ali na ograničeno vreme i pod uslovom ulaganja minimuma troškova istraživanja po jedinici površine;
- Odobrenje za eksploataciju treba da se daje na 30 godina, da bude obnovljivo na onoliko desetogodišnjih perioda koliko je potrebno, dok ne dođe do iscrpljenja rezervi na ekonomičan način;
- Razmisliti o uvođenju tzv. skala u naknadama za korišćenje mineralnih sirovina. Naknade ne treba da budu zasnovane na delu ukupnog godišnjeg bruto prihoda (što je sada slučaj), ili još gore, zasnovane na naplati prema jedinici zapremine ili težine;
- Razmisliti o uvođenju međunarodno priznatih standarda regulatornog i javnog izveštavanja rezultata istraživanja, stanja resursa i rezervi, kao što je JORC (Joint Ore Reserve Committee Code).

A&P D.O.O.
AUTHORIZED BOTTLERS OF PEPSI
Maršala Tita 204, 11272 Dobanovci
Tel: 011 8469 100
<http://www.pepsi.co.yu>

ACTAVIS TRADING LTD.
Đorđa Stanojevića 12,
11070 Beograd
Tel: 011 2099 300
<http://www.actavis.co.yu>

AD POLET IGK, NEXE GRUPA
Železnička 13
23272 Novi Bečej
Tel: 023 771 200
<http://www.polet.co.yu>

Delegation der Deutschen
Wirtschaft für Serbien und
Montenegro
Delegacija nemačke privrede
za Srbiju i Crnu Goru
AHK – DELEGATE OF GERMAN
INDUSTRY AND COMMERCE
Cara Uroša 9, 11000 Beograd
Tel: 011 3285 436
<http://serbien.ahk.de>

Airport City Belgrade
AIRPORT CITY BELGRADE
Omladinskih brigada 88
11070 Beograd
Tel: 011 2090 525
<http://www.airportcitybelgrade.com>

ALAS HOLDING A.D.
Jovana Đorđevića 2
21000 Novi Sad
Tel: 021 457 949
<http://www.alas-holding.co.yu>

ALPHA BANK SRBIJA A.D.
Kralja Milana 11
11000 Beograd
Tel: 011 2020 612
<http://www.alphabankserbia.com>

ALTIS CAPITAL
Simina 15
11000 Beograd
Tel: 011 333 4801
<http://www.altiscapital.net>

ACB D.O.O.
Bulevar Mihajla Pupina 10ž/543
11070 Beograd
Tel: 011 3113 676
<http://www.aon.com>

ASCO VIDAK D.O.O.
Železnička 5
21410 Futog
Tel: 021 895 090
<http://www.asco.gr>

Ball Packaging Europe

BALL PACKAGING EUROPE
Batajnički drum 21A
11080 Beograd
Tel: 011 3770 600
<http://www.ball-europe.com>

BANCA INTESA A.D. BEOGRAD
Milentija Popovića 7b
11070 Beograd
Tel: 011 310 8888
<http://www.bancaintesabeograd.com>

BD AGRO A.D.
Lole Ribara bb
11272 Dobanovci
Tel: 011 2675 165
<http://www.bdagro.com>

BEDMINSTER CAPITAL MANAGEMENT
LLC – SEEF
Prizrenska 4a
11000 Beograd
Tel: 011 306 7595

BEIERSDORF D.O.O.
Omladinskih brigada 88a
11070 Beograd
Tel: 011 2220 660
<http://www.beiersdorf.com>

BID – BALKAN INVESTMENTS & DEVELOPMENT
Knez Mihailova 2-4
11000 Beograd
Tel: 011 3032 260
<http://www.bid-ifin.com>

Bojović & Dašić
Attorneys at Law

BOJOVIĆ & DAŠIĆ ATTORNEYS AT LAW
Omladinskih brigada 88a
11070 Beograd
Tel: 011 3302 100
<http://www.bojovicdasic.com>

BAT SOUTH EAST EUROPE D.O.O.
Bulevar Mihajla Pupina 165g
11070 Beograd
Tel: 011 3108 700
<http://www.bat.com>

CARLSBERG SRBIJA D.O.O.
Proleterska 17
21413 Čelarevo
Tel: 021 7550 600
<http://www.carlsberg.co.yu>

COCA-COLA HBC SRBIJA A.D. ZEMUN
Batajnički drum 14-16
11080 Beograd
Tel: 011 3073 111
<http://www.coca-colahellenic.com>

COFACE SRBIJA D.O.O.
Makedonska 24/II
11000 Beograd
Tel: 011 322 81 56
<http://www.coface.rs>

COLLIERS INTERNATIONAL SERBIA
Bulevar Mihajla Pupina 115D
1070 Beograd
Tel: 011 313 9955
<http://www.colliers.com>

CORPORATE MEDIA
Dragoslava Jovanovića 13
11000 Beograd
Tel: 011 324 01 34
<http://www.cmserbia.com>

C'M'S REICH-ROHRWIG HAINZ
Cincar Jankova 3
11000 Beograd
Tel: 011 3030 136
<http://www.cms-rrhs.com>

Deloitte.

DELOITTE
Makenzijeve 24
11000 Beograd
Tel: 011 3812 100
<http://www.deloitte.com>

DELTA SPORT

DELTA SPORT D.O.O.
Bulevar Mihajla Pupina 7v
11070 Beograd
Tel: 011 2012 801
<http://www.deltasport.co.yu>

DHL INTERNATIONAL BEOGRAD D.O.O.
Jurija Gagarina 36 V
11070 Beograd
Tel: 011 310 5500
<http://www.dhl.co.yu>

DUNDEE plemeniti metali d.o.o.

DUNDEE PLEMNITI METALI D.O.O.
Makedonska 30/VII
11000 Beograd
Tel: 011 3374 133
<http://www.dundeeprecious.com>

EC HARRIS

EC HARRIS D.O.O.
Bulevar Zorana Đinđića 87/17
11070 Beograd
Tel: 011 2120 334
<http://www.echarris.com>

ECOLAB HYGIENE D.O.O.
Milana Tankosića 8
11000 Beograd
Tel: 011 2076 800
<http://www.ecolab.com>

EFES WEIFERT PIVARA PANČEVO A.D.
Stevana Šupljika b.b.
26000 Pančevo
Tel: 013 306 200
<http://www.weifert.co.yu>

EKO YU A.D.
MEMBER OF HELLENIC PETROLEUM GROUP
Tošin Bunar 274 a, 11070 Novi Beograd
Tel: 011 2061 500
<http://www.ekosrbia.com>

ERICSSON D.O.O.
Vladimira Popovića 6
11070 Beograd
Tel: 011 311 3899
<http://www.ericsson.com>

ERNST & YOUNG BELGRADE
Bulevar Mihajla Pupina 115 D
11070 Beograd
Tel: 011 2095 800
<http://www.ey.com>

ERSTE BANK A.D. NOVI SAD
Bulevar Oslobođenja 5,
21000 Novi Sad
Tel: 0800 201 201
<http://www.erstebank.rs>

EUROBANK EFG
Kolarčeva 3
11000 Beograd
Tel: 011 3028 906
<http://www.eurobankefg.rs>

EUROPEAN NICKEL D.O.O.
Beogradska 27/2
11000 Beograd
Tel: 011 3234 652
<http://www.enickel.co.uk>

BELEXPOCENTAR D.O.O.
OGRANAK HOLIDAY INN
Španskih boraca 74, 11070 Beograd
Tel: 011 31 00000
<http://www.holiday-inn.com>

FARMER & SPAIĆ
Topličin venac 11,
11000 Beograd
Tel: 011 3288 845
<http://www.farmer-spaic.co.rs>

Gide Loyrette Nouel

GIDE LOYRETTE NOUEL
Andrićev venac 2
11000 Beograd
Tel: 011 3024 900
<http://www.gide.com>

gorenje

GORENJE D.O.O. BEOGRAD
Kralja Milutina 46
11000 Beograd
Tel: 011 3610 555
<http://www.gorenje.rs>

GRAND CASINO BEOGRAD
Bulevar Nikole Tesle 3
11080 Beograd
Tel: 011 2202 800
<http://www.grandcasinobeograd.com>

GTC BUSINESS PARK D.O.O.
Bulevar Zorana Đinđića 64a
11070 Beograd
Tel: 011 3130 751
<http://www.gtcserbia.com>

HARRISONS SOLICITORS
Terazije 34
11000 Beograd
Tel: 011 3615 918
<http://www.harrison-solicitors.com>

HAUSKA & PARTNER D.O.O.
Čika Ljubina 12
11000 Beograd
Tel: 011 3287 397
<http://www.hauska.com>

HAUZMAJSTOR D.O.O.
Francuska 56
11000 Beograd
Tel: 011 3034 034
<http://www.hauzmajstor.rs>

HENKEL JUGOSLAVIJA D.O.O.
Bulevar oslobođenja 383
11000 Beograd
Tel: 011 2072 200
<http://www.henkel-cee.com>

HEWLETT PACKARD D.O.O.
Bulevar Mihajla Pupina 10B
11070 Beograd
Tel: 011 201 99 00
<http://www.hp.com>

HOCHEGGER | SRB
HOCHEGGER COMMUNICATIONS CONSULTING
Kralja Petra 71
11000 Beograd
Tel: 011 2634 681
<http://www.hochegger.co.yu>

 Holcim
HOLCIM SRBIJA A.D.
35 254, Popovac
Tel: 035 572 200
<http://www.holcim.com>

HYATT REGENCY BELGRADE
Milentija Popovića 5
11070 Beograd
Tel: 011 301 1234
<http://www.belgrade.regency.hyatt.com>

 HYPOTANK
ALPE ADRIA
HYPO ALPE-ADRIA-BANK A.D. BEOGRAD
Bulevar Mihajla Pupina 6
11 070 Beograd
Tel: 011 222 6000
<http://www.hypo-alpe-adria.rs>

 HYPOTANK
ALPE ADRIA
HYPO ALPE ADRIA LEASING D.O.O.
Bulevar Mihajla Pupina 6
11070 Beograd
Tel: 011 222 6000
<http://www.hypo-alpe-adria.rs>

IKEA D.O.O.
Omladinskih brigada 31
11070 Beograd
Tel: 011 2098 802
<http://www.ikea.com>

ILS D.O.O. IN ASSOCIATION WITH CLYDE&CO
Gospodar Jevremova 47
11000 Beograd
Tel: 011 303 8822
<http://www.clydeco.com>

IMMO INDUSTRY D.O.O.
Milutina Milankovića 23
11070 Beograd
Tel: 011 3011 993
<http://www.iig.org>

 IMMORENT
IMMORENT D.O.O.
Đorđa Stanojevića 12
11070 Beograd
Tel: 011 228 74 80
<http://www.immorent.co.yu>

JT INTERNATIONAL
MARKETING AND SALES D.O.O.
Vladimira Popovića 38, 11070 Beograd
Tel: 011 2050 300
<http://www.jti.com>

 KARANOVIĆ & NIKOLIĆ
KARANOVIĆ & NIKOLIĆ
Lepenička 7
11000 Beograd
Tel: 011 3094 200
<http://www.karanovic-nikolic.com>

 KOMERCIJALNA BANKA
KOMERCIJALNA BANKA A.D. BEOGRAD
Svetog Save 14
11000 Beograd
Tel: 011 3080 100
<http://www.kombank.com>

KPMG D.O.O.
Studentski trg 4
11000 Beograd
Tel: 011 328 2892
<http://www.kpmg.co.yu>

L'ORÉAL BALKAN
L'OREAL BALKAN D.O.O.
Bulevar Zorana Đinđića 64a
11070 Beograd
Tel: 011 2205 900
<http://www.loreal.com>

LAFARGE BFC A.D.
Trg BFC 1
21300 Beočin
Tel: 021 874 434
<http://www.beocin-businesspark.com>

MARS
snackfood
MARS SERBIA
Francuska 81, Luka Beograd
11000 Beograd
Tel: 011 2084 290
<http://www.mars.com>

MELLON TRANSACTION SOLUTIONS
Milentija Popovića 9
11070 Beograd
Tel: 011 3539 000
<http://www.mellon.rs>

 Mercedes-Benz
MERCEDES-BENZ
SRBIJA I CRNA GORA D.O.O.
Omladinskih brigada 33, 11070 Beograd
Tel: 011 30 19 001
<http://www.mercedes-benz.co.yu>

 MERIDIAN BANK
CRÉDIT AGRICOLE GROUP
MERIDIAN BANK A.D. NOVI SAD
Braće Ribnikara 4-6
21000 Novi Sad
Tel: 021 4876 876
<http://www.bankmeridian.com>

 MESSER
Messer Tehnogas AD
MESSER TEHNOGAS A.D.
Banjički put 62
11000 Beograd
Tel: 011 3537 200
<http://www.messer.rs>

METRO CASH & CARRY
Autoput za Novi Sad 120
11080 Beograd
Tel: 011 3777 254
<http://www.metro-cc.co.yu>

MIDLAND RESOURCES
Knez Mihailova 20-22
11000 Beograd
Tel: 011 2627 679
<http://www.midland.gg>

MMD CORPORATE, PUBLIC AFFAIRS &
PUBLIC RELATIONS CONSULTANTS
Braće Jugovića 5, 11000 Beograd
Tel: 011 3285 939
<http://www.mmdcee.com>

NBGL LEASING D.O.O.
Omladinskih brigada 88
11070 Beograd
Tel: 011 2287 982
<http://www.nbgleasing.rs>

NEOCHIMIKI BEOGRAD
Takovska 45
11000 Beograd
Tel: 011 2084 942
<http://www.neochimiki-lavrentiadis.gr>

NESTLÉ ICE CREAM SRBIJA A.D.
Milutina Milankovića 9B
11070 Beograd
Tel: 011 3010 410

NLB Continental banka

NLB CONTINENTAL BANKA
Trg Mladenaca 1-3
21000 Novi Sad
Tel: 021 6615 500
<http://www.cont.co.yu>

OMV SRBIJA D.O.O.
Omladinskih brigada 90a
11070 Beograd
Tel: 011 2071500
<http://www.omv.co.yu>

ORACLE SERBIA & MONTENEGRO
Bulevar Zorana Đinđića 64a
11070 Beograd
Tel: 011 201 6800
<http://www.oracle.com>

PAMET D.O.O.
Milentija Popovića 9
11070 Beograd
Tel: 011 2600 878
<http://www.pamet.co.yu>

PATRIMONS D.O.O.
Zrenjaninski put 51a
11210 Beograd
Tel: 011 3318 044
<http://www.patrimons.co.yu>

PERNOD RICARD SRBIJA
Bulevar oslobođenja 211
11000 Beograd
Tel: 011 3975 246
<http://www.pernodricard.com>

PHILIP MORRIS D.O.O.
Bulevar Zorana Đinđića 64a
11070 Beograd
Tel: 011 2010 800
<http://www.philipmorrisinternational.com>

PIRAEUS BANK A.D.
Kolarčeva 1
11000 Beograd
Tel: 011 3024 000
<http://www.piraeusbank.co.yu>

POLITIKA NEWSPAPERS
AND MAGAZINES D.O.O.
Makedonska 29, 11000 Beograd
Tel: 011 3373 111
<http://www.politika.rs>

PRICEWATERHOUSECOOPERS D.O.O.
Omladinskih brigada 88a
11 070 Beograd
Tel: 011 3302 100
<http://www.pwc.com>

PROCREDIT BANK A.D.
Bulevar Despota Stefana 68c
11000 Beograd
Tel: 011 2077 906
<http://www.procreditbank.co.yu>

PROCTER & GAMBLE MARKETING &
SERVICES D.O.O.
Omladinskih brigada 88, 11070 Beograd
Tel: 011 301 68 68
<http://www.pg balkans.com>

RAIFFEISEN BANKA A.D.
Bulevar Zorana Đinđića 64a
11070 Beograd
Tel: 011 3202 100
<http://www.raiffeisenbank.rs>

RAIFFEISEN LEASING D.O.O.
Milutina Milankovića 134a
11070 Beograd
Tel: 011 2017 700
<http://www.raiffeisen-leasing.rs>

SEE D.O.O.
Požeška 83a
11000 Beograd
Tel: 011 2544 686
<http://www.reservoircapitalcorp.com>

RHINE DANUBE D.O.O.
Đerdapski put b.b.
19320 Kladovo
Tel: 019 801 024
<http://www.shipyardkladovo.com>

RIO TINTO
Bulevar Zorana Đinđića 71
11070 Beograd
Tel: 011 311 0239
<http://www.riotinto.com>

S & T SERBIA D.O.O.
Narodnih heroja 43/23
11070 Beograd
Tel: 011 311 62 21
<http://www.snt.rs>

S-LEASING D.O.O.
Đorđa Stanojevića 12
11070 Beograd
Tel: 011 2010 700
<http://www.s-leasing.co.yu>

SBB D.O.O.
Kralja Petra 55
11000 Beograd
Tel: 011 330 5252
<http://www.sbb.rs>

SCP D.O.O.
27. marta 39
11000 Beograd
Tel: 011 3343 334
<http://www.scpbeograd.co.yu>

SEECAP
Maršala Birjuzova 22
11000 Beograd
Tel: 011 328 3100
<http://www.seecap.com>

SIEMENS

SIEMENS D.O.O.
Omladinskih brigada 21
11070 Beograd
Tel: 011 2096 305
<http://www.siemens.co.yu>

SLADARA MALTINEX A.D.
Industrijska zona b.b.
21400 Bačka Palanka
Tel: 021 752 910
<http://www.soufflet-groupe.com>

SOCIETE GENERALE SRBIJA

SOCIETE GENERALE SRBIJA
Vladimira Popovića 6
11070 Beograd
Tel: 011 3011 515
<http://www.societegenerale.rs>

Specht

SPECHT
Nemanjina 40
11000 Beograd
Tel: 011 3650 046
<http://www.specht-partner.at>

SUNOKO D.O.O.
Trg Marije Trandafil 7
21000 Novi Sad
Tel: 021 4878 318
<http://www.sunoko.co.yu>

SPECIJALNA BOLNICA SVETI VID
Dobračina 27
11000 Beograd
Tel: 011 3283 737
<http://www.svetivid.com>

TARKETT D.O.O.
Industrijska zona b.b.
21400 Bačka Palanka
Tel: 021 7557 201
<http://www.tarkett-easterneurope.com>

TELEKOM SRBIJA A.D.
Takovska 2
11000 Beograd
Tel: 011 3032 030
Web: www.telekom.rs

TELENOR D.O.O.
Omladinskih brigada 90
11070 Beograd
Tel: 063/9863
Web: www.telenor.rs

TELETRADER D.O.O.
Bulevar Vojvode Mišića 39a
11040 Beograd
Tel: 011 3693 234
<http://www.teletrader.com>

TETRA PAK PRODUCTION
Bulevar Zorana Đinđića 44
11070 Beograd
Tel: 011 2017 333
<http://www.tetrapak.com>

TITAN CEMENTARA KOSJERIĆ
Živojina Mišića b.b.
31260 Kosjerić
Tel: 031 590 320
<http://www.titan.co.yu>

UNICREDIT CAIBSRBIJA D.O.O.
Kneginje Ljubice 11
11000 Beograd
Tel: 011 3036 320
<http://www.unicreditmb.eu>

UNILEVER BEOGRAD D.O.O.
Omladinskih brigada 88
11000 Beograd
Tel: 011 2091 801
<http://www.unilever.com>

UNIQA A.D.O.
Milutina Milankovića 134G
11070 Beograd
Tel: 011 2024 100
<http://www.uniqua.co.yu>

U. S. STEEL SERBIA, D.O.O.
Omladinskih brigada 88a
11 070 Beograd
Tel: 011 311 0015
<http://www.cs.uss.com>

VELUX SRBIJA D.O.O.
Teodora Drajzera 34
11 040 Beograd
Tel: 011 3670 468
<http://www.velux.co.yu>

VIP MOBILE D.O.O.
Omladinskih brigada 21
11070 Beograd
Tel: 011 060 1234
<http://www.vipmobile.rs>

VOJVODJANSKA BANKA A.D.
MEMBER OF NBG GROUP
Trg Slobode 5-7, 21000 Novi Sad
Tel: 021 4886 600
<http://www.voban.co.yu>

VOLKSBANK A.D. BEOGRAD
Bulevar Mihajla Pupina 165g
11070 Beograd
Tel: 0700/700-800
<http://www.volksbank.co.yu>

MEDIAPRINT- SRBIJA D.O.O.
Mosorska 14
11000 Beograd
Tel: 011 2656 933
<http://www.politika.rs>

WIENER STÄDTISCHE OSIGURANJE A.D.
BEOGRAD
Bulevar Mihajla Pupina 165g, 11070 Beograd
Tel: 011 2209 900
<http://www.wiener.co.yu>

WOLF THEISS

WOLF THEISS
Bulevar Mihajla Pupina 6
11070 Beograd
Tel: 011 3302 900
www.wolftheiss.co.yu

ZASLUGE

Bela knjiga 2008 je nastala zajedničkim zalaganjem Saveta stranih investitora i Privredne komore Srbije. Brojne članice Saveta stranih investitora su dale svoj doprinos, dok su odbori Saveta imali ključnu ulogu u procesu pisanja publikacije.

Želimo da odamo priznanje sledećim kompanijama i organizacijama za njihov doprinos Beloj knjizi 2008:

British American Tobacco South-East Europe d.o.o.
Gide Loyrette Nouel
Henkel Jugoslavija d.o.o.
Holcim Srbija a.d.
Harrisons Solicitors
ILS d.o.o. in association with Clyde & Co
Karanovic & Nikolic
Mmd Corporate, Public Affairs&Public Relations Consultants
Messer Tehnogas a.d
Raiffeisen Banka a.d.
RioTinto
Serbian Chamber of Commerce
Specht
Telenor d.o.o.

IZDAVAČ:

Savet stranih investitora
Svetogorska 37, I sprat
11000 Beograd
Srbija
e-mail: ofice@fc.org.yu
<http://www.fc.org.yu>

Prelom, realizacija, produkcija:

Corporate Media d.o.o.
Dragoslava Jovanovića 13/I
11000 Beograd
Srbija
www.cmserbia.com

Štampa:

CICERO d.o.o.

Foreign Investors Council

Svetogorska 37, I sprat
11000 Beograd
Srbija
office@fic.org.yu
www.fic.org.yu